

DNB Livsforsikring AS Pilar3

Et selskap i DNB-konsernet

2016

DNB

RAPPORT OM SOLVENS OG
FINANSIELL STILLING FOR 2016

INNHold

SAMMENDRAG	3	D. VERDIVURDERING FOR SOLVENSFORMÅL	30
A. VIRKSOMHET OG RESULTATER	5	D.1 Eiendeler	31
A.1 Virksomhet	6	D.2 Tekniske avsetninger	31
A.2 Resultater fra forsikringsvirksomhet	7	D.3 Andre forpliktelser	32
A.3 Resultater fra kapitalforvaltningsaktiviteter	10	D.4 Annen relevant informasjon	32
A.4 Resultater fra andre aktiviteter	11	E. KAPITALSTYRING	33
A.5 Annen relevant informasjon	11	E.1 Solvenskapitalen	35
B. SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL	12	E.2 Solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet	36
B.1 Generell informasjon om systemet for risikostyring og internkontroll	13	E.3 Bruk av den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregningen av solvenskapitalkravet	36
B.2 Krav til egnethet	15	E.4 Forskjellen mellom standardformelen og eventuelle interne modeller	36
B.3 Systemet for risikostyring, herunder egen vurdering av risiko og solvens	15	E.5 Brudd på minstekapitalkravet og brudd på solvenskapitalkravet	36
B.4 Systemet for internkontroll	17	E.6 Annen relevant informasjon	36
B.5 Internrevisjonsfunksjonen	18	VEDLEGG	37
B.6 Aktuarfunksjonen	18		
B.7 Utkontraktering	18		
B.8 Annen relevant informasjon	19		
C. RISIKOPROFIL	20		
C.1 Forsikringsrisiko	21		
C.2 Markeds- og kredittrisiko	24		
C.3 Likviditetsrisiko	28		
C.4 Operasjonell risiko	28		
C.5 Andre vesentlige risikoer	29		
C.6 Annen relevant informasjon	29		

Sammendrag

BAKGRUNN

DNB Livsforsikring AS (DNB Liv) er et 100 prosent eiet datterselskap av DNB ASA. Selskapet tilbyr livsforsikring og pensjonssparing i Norge. Selskapet tilbyr produkter som gir økonomisk trygghet for kundene. For å fylle denne rollen er styring av risiko og kapital en viktig del av virksomheten. Dette skal bidra til at kundenes pensjonsmidler er sikret på en god måte slik at pensjoner og erstatninger kan utbetales til forsikringstakerne i henhold til inngåtte kontrakter. Myndighetene har etablert et eget regelverk som skal sikre at forsikringselskapene har tilstrekkelig kapital til å innfri sine forpliktelser. Regelverket er felles for alle forsikringselskap i Europa og betegnes som Solvens II. Solvensregelverket stiller krav til selskapenes kapital, risikostyringssystem og transparens. Kravene er inndelt i tre pilarer. Pilar 1 er de kvantitative kravene til solvenskapital med beskrivelse av beregningsmetoder. Pilar 2 stiller krav til selskapets risikostyringssystem hvor selskapets egen vurdering av risiko og solvens er en viktig del. Pilar 3 er kravene til offentliggjøring av informasjon. Offentliggjøring av informasjon skal gjøre det mulig for myndigheter, kundene og investormarkedet å vurdere forsikringselskapets solvens, risiko- og kapitalstyring. Rapport om solvens og finansiell stilling er en del av DNB Livs Pilar 3-rapportering og offentliggjøres for første gang i 2017. I tillegg til opplysninger i denne årlige rapporten fremkommer opplysninger om DNB Livs solvenskapital, solvenskapitalkrav og selskapets finansielle stilling i DNB og DNB Livs årsregnskap og kvartalsvise regnskapsrapportering. Styret behandler rapporten om solvens og finansiell stilling før offentliggjøring. Rapporten er ikke underlagt revisjon.

DNB Liv oppnådde et resultat etter skatt i 2016 på 1,3 milliarder kroner. Selskapet hadde en forvaltningskapital (sum eiendeler) på 299 milliarder per 31. desember 2016, hvorav 268 milliarder var kundemidler.

SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Selskapets system for risikostyring og intern kontroll bygger på prinsipper som tydelige mål og strategier, policies og retningslinjer, samt en effektiv struktur og rapportering. Ansvar for risikostyring og internkontroll er operasjonalisert gjennom et tredelt linjeforsvar hvor det skilles mellom en utøvende (forretningsområde/divisjon i DNB Liv), overvåkende (risikostyring) og kontrollerende enhet (internrevisjon). Den operative risikotakingen og risikostyringen skjer i forretningsområdene, mens premissgiver for risikotaking ivaretas av en uavhengig seksjon for risikostyring. Seksjonen har ansvar for å følge opp alle produkter som DNB Liv har konsesjonsansvaret for. Risikostyringssystemet er verktøyet for å kunne ivareta egen målsetting og lovmessige krav til styring og kontroll. De lovmessige kravene til risikostyringssystemet er funksjonene for risikostyring, aktuar, compliance (enheten som

skal kontrollere at selskapet følger lover og retningslinjer) og intern revisjon. Risikostyringsfunksjonen skal tilrettelegge for implementering av risikostyringssystemet. Risikostyringssystemet er tilpasset at DNB Liv er en del av DNB konsernet.

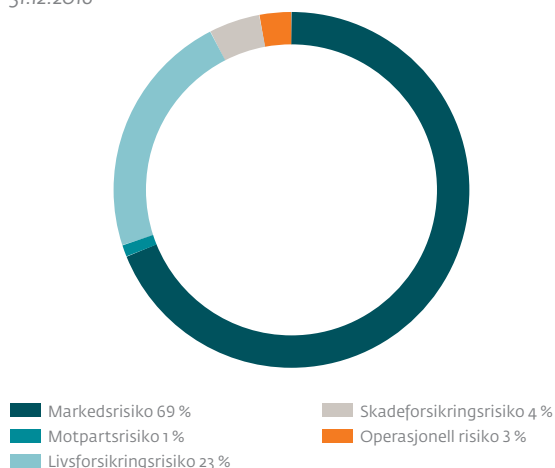
Selskapet har etablert et rammeverk for risikoappetitt som gir en helhetlig og balansert oversikt over risikoen DNB Liv er villig til å akseptere for å nå sine mål. Måling mot risikoappetitt gir en overordnet oppsummering av risikosituasjonen. Målet for risikonivå og sammensetning operasjonaliseres gjennom rammeverket. Dette reflekterer at DNB Liv har som mål å ha en lav risikoprofil. Kravet om en lav risikoprofil vil også reflekteres i andre deler av rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter. Det er ikke gjennomført vesentlige endringer i rammeverket i 2016.

RISIKOPROFIL

Selskapets største risikokategorier er forsikringsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Forsikringsrisiko er i første rekke risiko som er knyttet til utvikling i uførhet, død og forventet levealder. Markedsrisiko er risiko for tap eller verdifall som kan oppstå knyttet til finansielle eiendeler og verdsettelse av forsikringstekniske avsetninger. Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Risiko som beregnes innenfor disse områdene er en kvantifisering av hvilke tap og hendelser som kan oppstå i løpet av en 12 måneders periode. Kvantifiseringen er innrettet slik at den tar høyde for tap som kan oppstå i 1 av 200 år. Summen av selskapets ulike risiko utgjør selskapets kapitalkrav. Figuren under viser de ulike risikofaktorenes andel av brutto kapitalkrav ved utgangen av 2016:

RISIKOPROFIL

31.12.2016

Kapitalkravet utgjorde 34,8 milliarder kroner per 31.12.2016. Ved beregning av risiko og kapitalkrav benytter DNB Liv standardiserte satser og metoder som er definert i Solvens II – regelverket. Selskapets forsikringsrisiko er summen av livsforsikringsrisiko og risiko knyttet til skadeforsikring. I sum utgjorde forsikringsrisiko 27 prosent. Markedsrisiko var den største risikoen i DNB Liv og utgjorde 69 prosent av kapitalkravet ved utgangen av 2016. Renterisiko utgjorde den største andelen av total markedsrisiko, hovedsakelig drevet av at rentebinding på selskapets investeringer er kortere enn løpetiden på forpliktelsene.

Operasjonell risiko beregnet i henhold til standardmodellen i Solvens II utgjorde 1,2 milliarder kroner ved utløpet av 2016, omlag på samme nivå som inngangen til året.

SOLVENSKAPITAL OG SOLVENSKAPITALKRAV

Solvensmargin betegner forholdet mellom selskapets kapital og kapitalkravet som solvensregelverket stiller. Solvensmargin beregnes både med og uten overgangsregler. Ved innføring av Solvens II åpnet norske myndigheter for en gradvis implementering av regelverket gjennom at verdien av selskapenes forsikringsforpliktelser i en overgangsperiode kan verdsettes i samsvar med regnskapsførte forpliktelser. Dette uttrykkes gjennom solvensmargin med overgangsregler. DNB Liv har fått innvilget bruk av overgangsregelverket med en gradvis utfasing over 16 år. Ved utgangen av 2016 var solvensmarginen 211 prosent. Dette innebærer at selskapets kapital er mer enn 2 ganger større enn kapitalkravet. Uten overgangsregelverket hadde DNB Liv en solvensmargin på 152 prosent. Selskapets solvenskapital og solvenskapitalkrav fremkommer i tabellen nedenfor:

SOLVENSKAPITAL OG SOLVENSKAPITALKRAV

	31.12.2016	01.01.2016
Med overgangsregler		
Solvenskapital	34 779	36 734
Solvenskapitalkrav	16 518	19 095
Solvensmargin	211 %	192 %
Uten overgangsregler		
Solvenskapital	25 981	22 565
Solvenskapitalkrav	17 116	19 886
Solvensmargin	152 %	113 %
Minstekrav til kapital (MCR)	7 356	8 102
Solvensgrad (MCR) uten overgangsregler	353 %	279 %

Solvenskapitalkravet er redusert gjennom 2016 med ca. 2,5 milliarder kroner. Selskapets aksjeeksponering er redusert gjennom 2016 noe som bidrar til redusert solvenskapitalkrav. I tillegg er selskapets forsikringsmessige avsetninger styrket gjennom 2016 noe som reduserer forsikringsrisikoen gjennom større risikoabsorberende evne. Styrket solvenskapital uten overgangsregelverket skyldes i hovedsak høyere rente, samt at selskapets egenkapital er styrket gjennom resultatdannelsen som følge av tilbakeholdt årsresultat og styrking av bufferkapitalen. Det ble ikke utbetalt utbytte for regnskapsåret 2016.

Ved bruk av overgangsregelverket har selskapet gjennom hele 2016 hatt en solvenskapital som er høyere enn solvenskapitalkravet. Ved utløpet av 2016 har selskapet gode marginer til solvenskapitalravene og er godt kapitalisert. Dette innebærer at selskapet vil innfri solvenskravene på et lavere rentenivå enn dagens markedsrenter.

A

VIRKSOMHET OG RESULTATER

- 06 Virksomhet
- 07 Resultater fra forsikringsvirksomhet
- 10 Resultater fra kapitalforvaltningsaktiviteter
- 11 Resultater fra andre aktiviteter
- 11 Annen relevant informasjon

A. Virksomhet og resultater

A.1 VIRKSOMHET

DNB LIVSFORSIKRING – EN INTEGRERT DEL AV DNB

DNB Livsforsikring AS er et aksjeselskap som er 100 prosent direkte eid av DNB ASA.

DNB konsernet har et komplett tilbud av finansielle tjenester innenfor blant annet lån, sparing, investering, betalingsformidling, rådgivning, eiendomsmedling, forsikring og pensjon for person og bedriftskunder.

DNB er blant verdens ledende banker innenfor sine internasjonale satsingsområder, spesielt innen energi, shipping, fiskeri og sjømat. Banken er tilgjengelig i hele Norge gjennom døgnåpen telefon, mobil og nettbank og egne bankkontorer. Per 31.12.2016 er DNBs største aksjonær Staten v/Nærings og fiskeridepartementet med 34 prosent. Nest største eier er Sparebankstiftelsen DNB med 9 prosent. Som ansvarlig samfunnsaktør ønsker DNB å bidra til en sunn økonomi ved å fremme nyskaping og omstilling, øke økonomisk kompetanse, hensynte bærekraftig utvikling og sikre åpenhet til det beste for konsernet og samfunnet. DNB henter kapital hovedsakelig fra tre kilder:

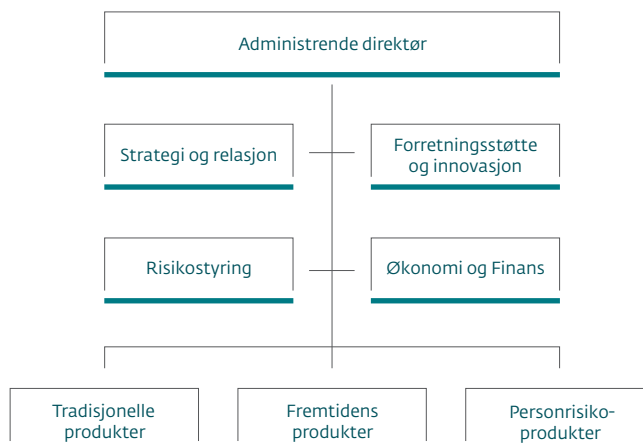
- 1) Aksjonærene
- 2) Norske og utenlandske institusjonelle investorer gjennom langsiktig finansiering og verdipapirer
- 3) Bedrifter og privatkunder gjennom innskudd, som er en vesentlig del av kundevirksomheten

DNBs visjon er å skape verdier gjennom kunsten å møte kunden. Å mestre kunsten å møte kunden med å skape gode kundeopplevelser slik at ideer kan settes ut i livet slik at resultater og arbeidsplasser skapes, er en del av DNBs verdigrunnlag.

DNB LIV – VIRKSOMHETEN OG PRODUKTER

DNB Liv har konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet. DNB Liv oppnådde et resultat etter skatt i 2016 på 1,3 milliarder kroner. Selskapet hadde en forvaltningskapital på 299 milliarder per 31. desember 2016, en økning på 9,9 milliarder fra 2015.

DNB Liv er organisert i tre divisjoner basert på de grupper av produkter selskapet tilbyr. Inkludert selskapsfunksjoner er DNB Liv organisert på følgende måte:

Tradisjonelle produkter

Tradisjonelle produkter har i hovedsak ansvaret for selskapets pensjonsprodukter som inneholder garantier i form av avtalte og definerte ytelser. Dette innebærer i utgangspunktet både rentegarantier og livsvarige ytelser. De tre dominerende produktene er ytelsespensjon i privat sektor, fripoliser og individuelle produkter med rentegaranti. Nysalg av disse produktene er stoppet i hovedsak som følge av risiko og kapitalbehov til garantiene. For ytelsespensjon medfører dette at årlig premie er relatert til eksisterende kunder. Nye pensjonskunder kan ikke flytte sin ytelsespensjonsordning til DNB Liv. Fripoliser er fullt oppreserverte kontrakter som utstedes når medlemmer meldes ut av ytelsespensjonsavtaler, enten gjennom jobbskifte eller når arbeidsgiver avviker ytelsesordninger helt eller delvis. Den senere tid har mange arbeidsgivere avvirket sine ytelsesordninger, noe som har medført sterkt vekst i selskapets fripoliseportefølje. DNB Liv har stoppet mottak av fripoliser fra andre livsforsikringselskaper og pensjonsinnretninger. Individuelle pensjonsprodukter er produkter etablert før 1.1.2008 som inneholder rentegarantier og ulike garantier knyttet til levealder. Myndighetene endret produktregelverket for denne type produkter i 2008, men slik at det fortsatt innbetales premie på enkelte avtaler.

Tradisjonelle produkter er i DNB organisatorisk og funksjonelt tilhørende Konsernfinans, men juridisk og regnskapsmessig en del av DNB Liv.

Fremtidens pensjonsprodukter

Fremtidens pensjonsprodukter har ansvaret for innskuddspensjon, personalforsikringer og individuelle pensjonsprodukter både med og uten garantier. Dette er også selskapets nysalgprodukter. Produktene distribueres i hovedsak gjennom konsernets salgskanaler. Salgskanalerne er organisert som en del av DNB Bank ASA. Dette inkluderer fysiske betjeningskonsepter og nettbaserte salgsløsninger.

Fremtidens pensjonsprodukter er i DNB organisatorisk og funksjonelt tilhørende forretningsområde Wealth Management, men juridisk og regnskapsmessig en del av DNB Liv.

Personrisikoprodukter

Personrisikoprodukter er ettårige risikoprodukter hvor forsikringsdekningen er knyttet opp til helserelaterte hendelser som ulykke, sykdom og død. Også disse produktene distribueres gjennom DNB Bank ASA, både gjennom fysisk distribusjon og nettbasert salg.

Personrisikoprodukter er i DNB organisatorisk og funksjonelt tilhørende Personmarked i DNB Bank, men juridisk og regnskapsmessig en del av DNB Liv.

Ved utgangen av 2016 hadde DNB Liv i underkant av 1,2 millioner personkunder med individuelle og kollektive avtaler. Selskapet hadde omtrent 25 000 avtaler med bedrifter. Innenfor ytelsespensjon i privat sektor hadde DNB Liv en markedsandel på 40,4 prosent inkludert fripoliser. Markedsandelen har vært tilnærmet uendret siste fem år og reflekterer at markedet for ytelsespensjon er lukket. Innenfor innskuddspensjon er markedsandelen økt fra 27,1 prosent i 2015 til 27,8 prosent i 2016. I personkundemarkedet er markedsandelen samlet redusert fra 49,9 prosent i 2015 til 47,5 prosent i 2016. Markedsandelen for produkter med rentegaranti var hele 63,7 prosent. For produkter med investeringsvalg er markedsandelen 20,7 prosent.

Fordelt på grupper av produkter var premie i 2016 og kundemidler per 31.12.2016 slik:

PRODUKTFORDELT PREMIE OG KUNDEMIDLER

Millioner kroner	Premie-inntekter	Kundemidler
Ytelsespensjon	3 462	34 217
Fripoliser	604	117 936
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	8 963	53 047
Kollektiv foreningspensjon	19	3 601
Individuelle kapitalprodukter	2 558	23 156
Individuelle pensjonsprodukter	532	34 332
Gruppeliv	408	684
Skadeforsikring	334	1 407
Totalt	16 880	268 380

DNB Livs geografiske marked er avgrenset til Norge. Alle produkter på selskapets balanse er regulert gjennom konsesjon gitt av norske myndigheter og regulert av norsk produktlovgivning.

Revisor for DNB Liv er Ernst & Young AS ved statsautorisert revisor Finn Espen Sellæg.

DNB Livs konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet følges opp av Finanstilsynet. Finanstilsynet har følgende kontaktinformasjon:

Finanstilsynet
Postboks 1187 Sentrum
0107 OSLO

Telefon: 22 93 98 00

A.2 RESULTATER FRA FORSIKRINGSVIRKSOMHET

FORSIKRINGSFORPLIKTELSE

Selskapets produkter kan inndeles i kollektive kontrakter, individuelle kontrakter, kontrakter med investeringsvalg og andre bransjer. En beskrivelse av produktene etter denne inndelingen fremgår under.

Kollektive kontrakter

Kollektiv ytelsespensjon er utbetalinger av pensjoner fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Det kan også avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Ytelsespensjon kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon, samboerpensjon og barnpensjon. Kunden betaler forskuddsvis en årlig premie for renterisiko, forsikringsrisiko og administrasjon. Selskapet har mulighet til å endre premien årlig. Avkastning ut over rentegarantien (renteresultat) tildeles kunden i sin helhet. Ved avkastning fra 0 prosent opp til kundens rentegaranti, kan selskapet anvende tilleggsavsetninger for å innfri rentegarantien, ellers skal selskapet dekke underskuddet. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Det kan ikke avsettes mer enn 50 prosent av et års overskudd fra risikoresultatet til risikoutjevningfondet. Risikoutjevningfondet kan anvendes ved negativt risikoresultat. Underskudd etter bruk av risikoutjevningfondet skal dekkes av selskapet. Administrasjonsresultatet, som er forskjellen mellom selskapets administrasjonsinntekter og kostnader, tilfaller i sin helhet selskapet. For ettårige avtaler med uførepensjon og etterlattepensjoner uten oppsporing, avregnes risikoresultatet direkte mot selskapet.

Fripoliser oppstår når et medlem trer ut av en pensjonsavtale eller pensjonsavtalen opphører. Opptjente rettigheter på utmeldings- eller opphørstidspunktet videreføres i fripoliser. Fripoliser har en egen overskuddsmodell der kunden skal tildeles minimum 80 prosent av avkastning ut over rentegarantien. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet.

Kollektiv foreningsforsikring er pensjonsforsikring som foreninger tegner for sine medlemmer. Foreningsforsikringer kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som samlet resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal ha minimum ha 65 prosent av samlet overskudd.

Individuelle kontrakter

Individuelle rente- og pensjonsforsikringer er spareavtaler hvor selskapet skal utbetale månedlige beløp så lenge en person lever, eller til personen når en bestemt alder. Dette omfatter vanligvis alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon.

Individuell kapitalforsikring er kontrakter hvor selskapet ved forsikredes død eller ved oppnådd avtalt alder skal utbetale avtalt beløp. Individuell kapitalforsikring kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

For individuelle kontrakter solgt før 1. januar 2008 fordeles samlet resultat mellom kunder og selskap. Renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som samlet resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal minimum ha 65 prosent av samlet overskudd. Kontrakter solgt etter 1. januar 2008 følger tilsvarende regler som innen kollektiv ytelsespensjon.

Kontrakter med investeringsvalg

Innskuddspensjon er kollektive pensjonsavtaler der den ansatte bærer den finansielle risikoen. Det kan dog kjøpes helt eller delvis sikring på innbetalt beløp.

Individuelle fondsforsikringer er kapitalforsikringer eller renteforsikringer der kunden bærer den finansielle risikoen.

Andre bransjer

Gruppeliv er dødsrisikoforsikringer som arbeidsgiver eller foreninger tegner for sine arbeidstakere eller medlemmer, eventuelt også for deres ektefeller og barn. Forsikringssum utbetales ved forsikredes død. Gruppeliv kan også omfatte uførekapital.

Personalforsikring er ettårige risikoprodukter som bedrifter knytter til sin pensjonsavtale. Det kan være bedriftsgruppeliv eller ulykkesforsikringer. Yrkesskadeforsikringen er lovpålagt for alle bedrifter.

Personrisikoprodukter til personkundemarkedet er ettårige risikoprodukter som inneholder deknninger som engangserstatning ved død, månedlig ytelse ved uførhet (uførente) engangserstatning ved uførhet (uførekapital) og kritisk sykdom. DNB Liv AS tilbyr også barne- og ungdomsforsikring som gir økonomisk sikkerhet ved ulykker, alvorlig sykdom og arbeidsuførhet.

Tabellen under viser selskapets forsikringsforpliktelser fordelt på fondsforsikringer og livsforsikringsprodukter med årlig garanti:

UTVIKLING I KUNDEMIDLER

Millioner kroner	Fondsforsikring uten garanti	Livsforsikringsprodukter med årlig garanti
Balanse per 31. desember 2014	42 866	216 799
Innskudd	6 144	15 912
Avkastning	1 576	9 618
Mottatte reserver	1 052	1 641
Avgitte reserver	(831)	(14 789)
Forsikringsytelser	(1 154)	(13 758)
Øvrige endringer	25	(6 476)
Balanse per 31. desember 2015	49 679	208 949
Innskudd	7 889	4 670
Avkastning	4 069	8 811
Mottatte reserver	1 571	926
Avgitte reserver	(1 201)	(2 160)
Forsikringsytelser	(1 287)	(12 196)
Øvrige endringer	(499)	(840)
Balanse per 31. desember 2016	60 220	208 160

FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisikoen i DNB Liv er i varierende grad delt mellom kunder og selskap. Risikoresultatet oppstår som følge av at resultater knyttet til dødelighet, uførhet og erstatninger avviker fra det som er forutsatt i selskapets beregningsgrunnlag for premier og avsetninger. For skadeforsikringsproduktene (personalforsikring) og for risiko med høyest ett års varighet, uførepensjoner og etterlattepensjoner uten opptjening er selskapet eksponert for forsikringsrisiko.

For kollektive pensjonsavtaler og nye individuelle pensjons- og kapitalforsikringsprodukter kan inntil 50 prosent av et positivt risikoresultat avsettes til risikoutjevningfond. Dette fondet kan anvendes dersom det kommer år med negativt risikoresultat. Risikoutjevningfondet kan ikke overstige 150 prosent av selskapets samlede risikopremier i regnskapsåret.

For eksisterende kontrakter overvåkes forsikringsrisikoen kontinuerlig gjennom analyse og oppfølging av risikoresultatene innen hver bransje. Selskapet benytter også reassurans som et instrument for å redusere forsikringsrisikoen. Selskapet har for tiden reassuransavtaler som dekker katastrofer og store enkeltrisikoen innen kollektiv og individuell forsikring. Reassuransavtalene innebærer at DNB Liv står ansvarlig for risiko opp til et fastsatt nivå, og reassurandør dekker overskytende risiko opp til en øvre definert grense.

For å redusere forsikringsrisikoen ved tegning gjennomføres det ved salg av individuelle risikoprodukter en helsevurdering av forsikrede. Individuell helsevurdering gjennomføres også for mindre kollektive ordninger. For salg av uførepensjoner skjer det en innplassering i risikoklasser etter konkret vurdering av risikoen for den enkelte kunde.

Tabellene under viser risikoresultat siste to år fordelt på produkt.

I 2016 hadde alle produktgrupper positivt risikoresultat. Positivt risikoresultat på ytelsespensjon og fripoliser skyldes i hovedsak gode resultater knyttet til uførepensjon. Spesielt er dette tilfelle for fripoliser hvor det også er betydelig resultatforbedring fra 2015. Redusert risikopremie for ytelsespensjon skyldes i første rekke at større kunder har avviklet ytelsespensjon i løpet av

2016, hvor det utstedes fripoliser. Dette er også årsaken til vekst i risikopremie for fripoliser. For risikoprodukter uten rett til overskudd (i hovedsak er dette uførepensjon) er det en betydelig nedgang i forretningsvolum. Dette skyldes implementering av ny uførepensjon hvor det nye regelverket medfører at forsikringssommene reduseres.

RISIKORESULTAT – PRODUKTFORDELT

2016 Millioner kroner	Risikopremie	Risikokostnad	Risikoresultat
Ytelsespensjon	447	341	106
Fripoliser	1 592	1 433	159
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	837	714	123
Kollektiv foreningspensjon	62	51	11
Individuelle kapitalprodukter	274	144	130
Individuelle pensjonsprodukter	453	364	89
Gruppeliv	381	352	29
Skadeforsikring	356	267	89
Totalt	4 402	3 666	736

2015 Millioner kroner	Risikopremie	Risikokostnad	Risikoresultat
Ytelsespensjon	886	639	247
Fripoliser	1 194	1 195	(1)
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	1 084	820	264
Kollektiv foreningspensjon	66	50	16
Individuelle kapitalprodukter	312	164	148
Individuelle pensjonsprodukter	466	367	99
Gruppeliv	375	327	48
Skadeforsikring	483	443	40
Totalt	4 866	4 005	861

A.3 RESULTATER FRA KAPITALFORVALTNINGSAKTIVITETER

Tabellen under viser eksponering og avkastning i kollektiv- og selskapsporteføljen. Kollektivporteføljen er midler som forvaltes for kundene mens selskapsporteføljen i hovedsak består av selskapets ansvarlige kapital.

Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen og selskapsporteføljen var hhv, 8,8 milliarder kroner og 0,7

milliarder. For mer detaljer knyttet til inntekter vises det til note 7 i årsregnskapet for DNB Liv.

Forvaltningskostnadene var i 2016 213 millioner kroner, tilsvarende 0,1 prosent av midler til forvaltning.

Tabellen nederst viser sammensetningen av eiendelene i underporteføljer i kollektiv- og selskapsporteføljen.

AVKASTNING OG EKSPONERING

Millioner kroner	2016		2015	
	Eksponering UB	Avkastning i %	Eksponering UB	Avkastning i %
Kollektivporteføljen				
Aksjer Norge	1 228	15,20	987	6,13
Aksjer utland	13 463	8,64	18 229	0,42
Obligasjoner Norge	21 684	2,52	15 615	0,80
Obligasjoner Utland	7 131	5,69	4 267	1,47
Pengemarked	28 802	1,83	40 268	1,10
Obligasjoner & lån til amortisert kost	114 961	4,40	108 872	4,68
Eiendom	19 575	8,00	20 199	13,50
Annet	1 438		555	
Totalt	208 282	4,20	208 993	4,60
Selskapsporteføljen				
Totalt	29 989	2,37	27 713	2,54

EIENDELER

Millioner kroner	Aksjer Norge	Aksjer Utland	Obligasjoner Norge	Obligasjoner Utland	Penge-marked	Hold-til-førfall	Utlån og fordringer	Eiendom	Annet	Totalt
Ytelsepensjon										
- lav risiko	38	595	1 162	315	3 084	3 566	2 572	782	90	12 203
- moderat risiko	116	1 217	2 054	558	4 526	6 307	4 755	1 890	159	21 581
Garanterte individuelle produkter	166	1 459	2 016	902	1 900	4 524	2 808	1 588	52	15 416
Fripoliser ferdig oppresvert	108	1 431	2 490	676	3 180	11 151	5 687	1 238	193	26 154
Fripoliser under oppresvering	544	5 956	8 808	2 391	10 953	39 447	14 668	9 176	682	92 623
Risikoprodukter knyttet til investeringsvalg	6	132	425	221	1 257	1 089	670	0	0	3 801
Skadeprodukter	0	0	0	0	722	866	400	109	104	2 201
Gamle personmarkedsprodukter	250	2 673	4 730	2 068	3 180	12 588	3 864	4 791	158	34 303
Kollektivporteføljen	1 228	13 463	21 684	7 131	28 802	79 537	35 423	19 575	1 438	208 282
Selskapsporteføljen	1 013	3	0	0	23 270	3 120	1 857	6	720	29 989
Totalt	2 241	13 466	21 684	7 131	52 072	82 657	37 280	19 581	2 158	238 270

A.4 RESULTATER FRA ANDRE AKTIVITETER

Selskapet har ingen andre vesentlige aktiviteter enn de som er beskrevet over.

A.5 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Selskapet har ingen annen vesentlige informasjon om selskapets virksomhet.

B

SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

- 13 Generell informasjon om systemet for risikostyring og internkontroll
- 15 Krav til egnethet
- 15 Systemet for risikostyring, herunder egenvurdering av risiko og solvens
- 17 Systemet for internkontroll
- 18 Internrevisjonsfunksjonen
- 18 Aktuarfunksjonen
- 18 Utkontraktering
- 19 Annen relevant informasjon

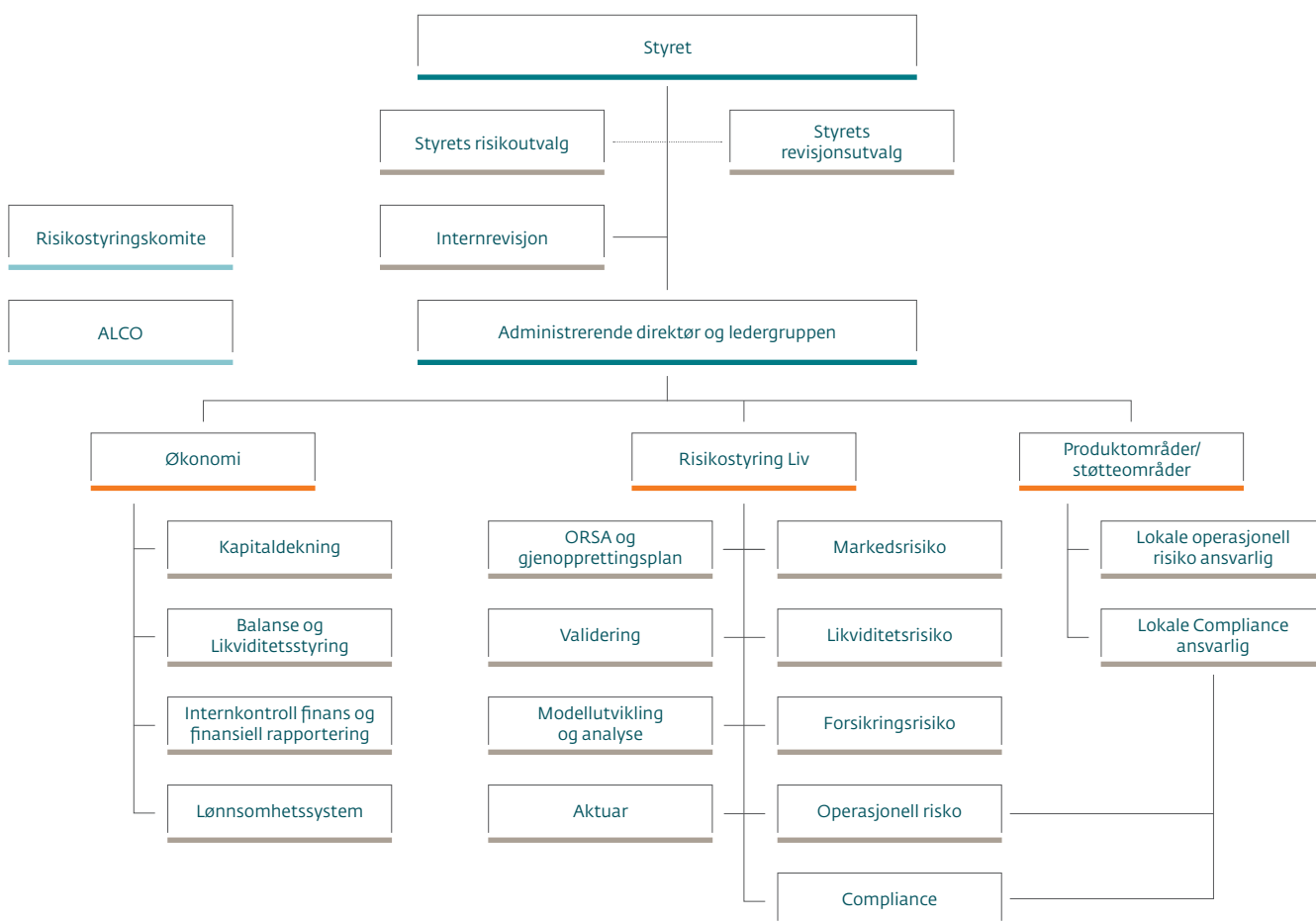
B. Systemet for risikostyring og internkontroll

B.1 GENERELL INFORMASJON OM SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Den operative risikotakingen og risikostyringen skjer i forretningsområdene mens premissgiver for risikotaking ivaretas av en egen seksjon for risikostyring (Risikostyring Liv). Organisering og ansvarsområder knyttet til risikostyring i andre linje og intern kontroll i DNB Liv er illustrert i figuren under. Kontrollen av selskapets ledelse ligger hos selskapets styre og utvalg. Styrets risiko- og revisjonsutvalg er et fellesutvalg med konsernet og er angitt med stiplet linje for å markere at utvalgene ikke er utnevnt av og direkte underlagt styret i DNB Liv AS.

DNB Liv har etablert en risikostyringskomite som hovedsakelig består av selskapets ledelse. Komiteen gir innspill og råd til administrerende direktør i saker som har vesentlig innvirkning på selskapets risiko og kapitalisering. I tillegg er DNB Liv representert i DNBs Asset and Liability Committee (ALCO) som er et rådgivende organ for konserndirektørene for finans og risikostyring. ALCO ledes av konsernets Chief Financial Officer, CFO. ALCO behandler saker knyttet til styring av markeds- og finansieringsrisiko, risikomodellering, kapitalstruktur og avkastningsmål. Konsernets Risikokomite behandler saker som omfatter alle selskaper i DNB.

ORGANISERING OG ANSVARSOMRÅDER

Vesentlige prinsipper for risikostyring er tydelige mål og strategier, policies og retningslinjer samt en effektiv struktur og rapportering. Ansvar for risikostyring og kontroll er delt i et tredelt linjeforsvar hvor det skilles mellom en utøvende (forretningsområde/divisjon i DNB Liv), overvåkende (risikostyring) og kontrollerende enhet (revisjon):

- Førstelinjeforsvar er den operative ledelsens styring og internkontroll, herunder prosesser og aktiviteter for å nå fastsatte mål knyttet til effektiv drift, og etterlevelse av lover og regler. Forretningsenhetene eier risikoen og har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt område. De skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede prinsipper som er besluttet av styret.
- Andrelinjeforsvar er uavhengige funksjoner som overvåker og følger opp den operative ledelsens styring og internkontroll. Funksjonene er etablert for å sikre at første forsvarslinjen er riktig utformet og fungerer som forutsatt. Andrelinjeforsvaret har ansvar for å sette premisser for risikostyring og for koordinering på tvers av organisasjonen. Risikostyringsfunksjonen overvåker gjennomføringen av effektiv risikostyring i førstelinjen og har ansvar for identifisering, kvantifisering, analyse og rapportering av all risiko. Funksjonen utvikler modeller og prosesser som hjelper forretningsenheter til å håndtere risiko. I tillegg påser aktuarfunksjonen, som er en del av risikostyringsenheten, blant annet at selskapets forsikringstekniske avsetninger både i forhold til Solvens II, regnskap og forsikringslovgivningen er tilstrekkelig. Compliancefunksjonen overvåker at virksomheten er drevet i samsvar med gjeldende lover og forskrifter.
- Tredjelinjeforsvar er Konsernrevisjonen som gjennomgår og vurderer ledelsens samlede styring og internkontroll. Konsernrevisjonen gjennomfører vurderinger av risikostyringen i første og andre forsvarslinje, og identifiserer potensielle forbedringer i driften ved å evaluere risikostyring og internkontroll. Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i selskapet.

Risikostyring er den sentrale uavhengige risikostyringsenheten i DNB Liv med ansvar for å følge opp alle produkter som DNB Liv har konsesjonsansvaret for. Seksjonen ledes av Chief Risk Officer (CRO). Seksjonen har ansvar for identifisering og måling av ulike typer risiko (markedsrisiko, forsikringsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell risiko), compliance, risikomodeller, stresstesting, validering, risikoapportering og analyser. I tillegg har risikostyringsenheten ansvar for ORSA rapporten, gjenopprettingsplan og koordinering/dialog med den sentrale risikostyringsenheten i DNB. Aktuar har ansvaret for at selskapet har tilstrekkelige avsetninger og vurdering av beste estimat.

Prinsipper for godtgjørelse

Ansatte i DNB Liv er underlagt DNBs regelverk for godtgjørelser regulert gjennom egen konsernforskrift. I tillegg foretas avlønning i samsvar med Forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner mv. fastsatt av Finansdepartementet 1. desember 2010 med senere endringer. Konsernretningslinjen for belønning omfatter monetær belønning (fastlønn,

korte- og langsiktige insentiver), ansattegoder (pensjon, personalforsikring og øvrige ansattegoder) samt utviklings- og karriereprogrammer.

DNB og selskapet har siden 2011 hatt egne konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse for å sikre etterlevelse av godtgjørelsesforskriften og Finanstilsynets rundskriv om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner. Variabel godtgjørelse baseres på helhetlig vurdering av resultater knyttet til definerte målområder for konsernet, enheten og det enkelte individ, samt etterlevelse av konsernets visjon, verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper. Variabel godtgjørelse skal være resultatavhengig uten å være risikodrivende. Videre skal den motvirke overdreven risikotaging samt fremme en sunn og effektiv risikohåndtering i DNB. Det er fastsatt et øvre tak for utbetaling av variabel godtgjørelse (bonus) på inntil 50 prosent av fastlønn for ledende ansatte.

Godtgjørelse til administrerende direktør i DNB Liv fastsettes av styret i selskapet. Godtgjørelse til ledende ansatte i selskapet fastsettes av administrerende direktør etter godkjenning av administrerende direktørs nærmeste overordnede som også er selskapets styreleder. Den totale godtgjørelsen til ledende ansatte består av fastlønn (hovedelement), naturalytelser, variabel lønn og pensjons- og forsikringsordninger. Den totale godtgjørelsen fastsettes ut fra behovet for å gi konkurransedyktige betingelser i selskapets ulike områder. Godtgjørelsene skal gjøre selskapet konkurransedyktig i det aktuelle arbeidsmarkedet og skal fremme selskapets lønnsomhet, herunder ønsket inntekts- og kostnadsutvikling. Den totale godtgjørelse skal ta hensyn til DNBs omdømme og sikre at DNB Liv tiltrekker seg og beholder ledende ansatte med ønsket kompetanse og erfaring. Fastlønnen er gjenstand for årlig vurdering og fastsettes blant annet på bakgrunn av lønnsutviklingen i samfunnet generelt og finansnæringen spesielt. Naturalytelser kan tilbys ledende ansatte i den grad ytelsene har en relevant sammenheng med den ansattes funksjon i konsernet. Ytelsene skal ikke være vesentlige i forhold til den ansattes fastlønn.

Variabel avlønning for ledende ansatte i DNB Liv baseres på selskapets finansielle resultater og kapitalstatus. I tillegg foretas en helhetlig vurdering av prestasjoner som er en kombinasjon av kvantitativ oppnåelse av fastsatte resultatmål og en kvalitativ helhetlig vurdering av hvordan målene er oppnådd, samt en helhetlig vurdering opp i mot resultater i DNB.

Særskilt om ledende ansatte, identifiserte risikotagere og selvstendige kontrollfunksjoner

DNB har utarbeidet og implementert særskilte behandlingsregler for identifiserte risikotagere, selvstendige kontrollfunksjoner og ledende ansatte, betegnet som risikotagere. De særskilte behandlingsreglene utfyller de generelle konsernretningslinjene for variabel godtgjørelse og er utformet i tråd med godtgjørelsesforskriften med tilhørende rundskriv fra Finanstilsynet. I henhold til gjeldende krav har DNB Liv gjennomført en kartlegging av hele organisasjonen for å identifisere risikotagere ut fra kriteriene som følger av rundskrivet og EU-forordningen.

For risikotagere gjelder følgende hovedprinsipper for variabel godtgjørelse:

- Grunnlaget for variabel godtgjørelse er 2 år
- Minimum 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse utbetales utsatt og betinget i DNB-aksjer. Aksjedelen deles i tre deler med bindingstid (utsatt og betinget) med en tredjedel hvert år over tre år. Den utsatte og betingede utbetalingen vil følge godtgjørelsesforskriftens bestemmelser

Pensjoner mv.

Pensjonsordning og eventuell avtale om etterlønn og lignende skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser. Med virkning fra 1. januar 2011 ble det etablert en innskuddsbasert pensjonsordning i selskapet begrenset opp til pensjonsgrunnlag inntil 12 ganger grunnbeløpet i Folketrygden. 31. desember 2015 avviklet selskapet den ytelsesbaserte pensjonsordningen for lønn under 12 G. Ansatte med ytelsespensjon ble fra 1. januar 2016 overført til den innskuddsbaserte pensjonsordningen. For lønnsgrunnlag over 12G ble tilsvarende endring foretatt per 31.12.2016. Pensjonsordning og sluttvederlag skal ikke i sine ulike komponenter eller i sum være egnet til å skade selskapets omdømme.

Som hovedregel inntretr rettigheter til pensjon for ledende ansatte også ved fylte 67 år. Rettighetene skal i utgangspunktet ikke overstige 70 prosent av fastlønn begrenset oppad til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp. DNB Liv har tilbake i tid inngått avtaler som i noen tilfeller innebærer pensjonsopptjening på lønn over 12 ganger folketrygdens grunnbeløp. Disse står ved lag.

Øvrige forhold

Etterlønsordninger skal som hovedregel ikke gis. Selskapet er imidlertid bundet av tidligere inngåtte avtaler. Det var ikke etablert tegningsrettprogram i DNB-konsernet ved utgangen av 2016. Godtgjørelse til ledende ansatte, risikotagere og ledere med kontrollansvar fremkommer av note 37 i årsregnskapet for 2016. I tillegg er det slik at alle ledere og medarbeidere i selskapets avdeling for Risikostyring som også omfatter Aktuar og Compliance ikke har avtaler om variabel avlønning som utløses med basis i selskapets resultater. Styrets medlemmer, med unntak av ansattrepresentanter, opptjener ikke rettigheter i selskapet utover styrehonorar. Ansattrepresentanter i styret mottar styrehonorar på lik linje med øvrige styremedlemmer. Lønn og pensjonsrettigheter til ansattrepresentanter følger av ansettelsesforholdet og ikke styrevervet. Styrehonorar for 2016 fremkommer av note 37 i regnskapet for 2016.

Ansatte i selskapet gikk over fra ytelsespensjon til innskuddspensjon med virkning fra 1.1.2016. Utover dette har det ikke vært vesentlige endringer i prinsippene for godtgjørelser i 2016.

B.2 KRAV TIL EGNETHET

Selskapets ledelse skal samlet sett ha en kompetanse som sikrer at selskapet drives på en slik måte at både kunder, ansatte og eiernes interesser ivaretas på en god måte. Dette innebærer at selskapets ledelse og medarbeidere i nøkkelfunksjoner skal ha god fagkompetanse som spesielt dekker fagfeltene livsforsikring,

finans og informasjonsteknologi. Til enkelte lederstillinger er det stilt spesielle krav både til utdanning og erfaring, noe som følges opp gjennom krav i stillingsinstruksjoner og egnethetsvurderinger.

Selskapet har etablert egne rutiner som sikrer at selskapets ledelse, nøkkelpersoner og ledere med kontrollansvar egnethetsvurderes. Rutinene omfatter følgende:

- Beskrivelse av hvilke posisjoner i foretaket som er omfattet av egnethetskravene
- Det foretas en vurdering av de personene som innehar disse posisjonene
- Klarhet med hensyn til hvem som har ansvaret for å foreta vurderingene
- Klargjøring av hvilken informasjon som skal innhentes
- Vurderingene skal dokumenteres og oppbevares slik at de kan ettergås i ettertid

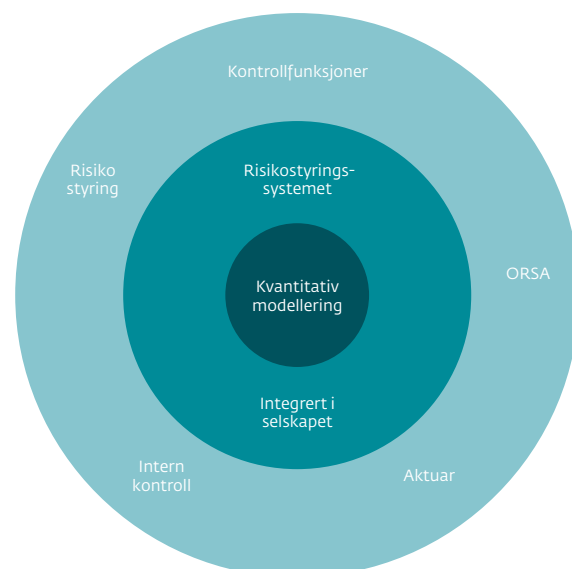
Selskapet følger også Finanstilsynets retningslinjer for egnethetsvurderinger. I henhold til selskapets rutiner skal følgende funksjoner egnethetsvurderes:

- Styremedlemmer
- Administrerende direktør
- Selskapets ledergruppe (finansdirektør, divisjonsledere for Tradisjonelle produkter, Fremtidens pensjonsprodukter og Personrisikoprodukter)
- Leder for seksjon for risikostyring (Chief Risk Officer)
- Leder for aktuarfunksjonen
- Selskapets complianceansvarlig (Local Head of Compliance)

B.3 SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING, HERUNDER EGENVURDERING AV RISIKO OG SOLVENS

Risikostyringssystemet for DNB Liv bygger bl.a. på lovkravene til styring og kontroll som kan fremstilles som under:

RISIKOSTYRINGSSYSTEMET

Risikostyringssystemet er verktøyet for å kunne ivareta egen målsetting og lovmessige krav til styring og kontroll. Det er lovmessige krav til funksjonene risikostyring, aktuar, compliance (en del av intern kontroll) og intern revisjon. Risikostyringsfunksjonen skal tilrettelegge for implementering av risikostyringssystemet. Risikostyringssystemet er tilpasset at DNB Liv er en del av DNB konsernet.

Risikostyringen innebærer også at lønnsomhet vurderes i forhold til risiko og kapitalbehov, samtidig som det sikres mot uønsket risiko. Det er etablert et rammeverk for risikoappetitt som gir en helhetlig og balansert oversikt over risikoen DNB Liv er villig til å akseptere for å nå sine mål. Måling mot risikoappetitt gir en overordnet oppsummering av risikosituasjonen.

Rammeverket for risikoappetitt er etablert som et av DNB Livs strategiske styringsverktøy for å sikre at risikovurderinger kommer inn i virksomhetsstyringen på rett tid og med rett tyngde. Målsettingene som definerer DNB Livs risikoappetitt er et ekstrakt av de risikoforhold det er sentralt å følge i strategisk styring. Styret fastsetter DNB Livs risikoappetitt årlig, uttrykt i form av spesifikke målsetninger som beskriver risikoen som behandles og hvilket risikonivå selskapet er villig til å akseptere innen disse. Dette gjennomføres ved fastsettelse av risikostrategien. Risikoappetitt er det primære verktøyet for å sikre at risiko inkluderes i virksomhetsstyringen. Det ble ikke gjennomført vesentlige endringer i rammeverket i 2016.

Rammeverket for risikoappetitt består av utsagn som målsetter risikodimensjon og risikonivået. Rammeverket har følgende dimensjoner:

- lønnsomhet og inntjening
- kapitalisering
- markedsrisiko
- forsikringsrisiko
- operasjonell risiko

Målet for risikoprofil operasjonaliseres gjennom risikoappetittmålsetninger. Dette reflekterer at DNB Liv har som mål å ha en lav risikoprofil. Kravet om en lav risikoprofil vil også reflekteres i andre deler av rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter og forretningsrammer. Rammeverket er utformet slik at kravet til risikoprofil kommer i minst mulig konflikt med de generelle krav i kundebehandlingen.

Kravet om lav risikoprofil er ikke til hinder for at det innen risikokategorier, segmenter eller produkter kan tas høyere risiko. Det er selskapets samlede risiko som skal være lav og innenfor den risikoappetitt som er fastsatt.

Det er fastsatt policies, rammer og retningslinjer på både konsern- og selskapsnivå. Det er utarbeidet oversikt over styrende dokumenter som er en del av selskapets risikostyringssystem og som sikrer at både myndighetenes og Solvens II kravene til styrende dokumenter oppfylles. Administrerende direktør delegerer sine fullmakter og rammer til berørte ledere, som i sin tur delegerer videre nedover i organisasjonen etter behov. Gjennom stillingsinstruksjoner ivaretas lederens ansvar.

Strategi og finansiell plan, samt vesentlige initiativ, vurderes opp mot den fastsatte risikoappetitt. Styret foretar i tillegg til dette, på regelmessig basis, en gjennomgang av risikonivå, rammestruktur og rapportering for relevante risikokategorier. Det rapporteres månedlig til styret i forhold til rammer, mens det kvartalsvis utarbeides en rapport med gjennomgang av risikonivå og relevante risikokategorier. Risikorapportering bidrar til å sikre at fastsatte strategier og rammer etterleves gjennom regelmessig oppfølging.

Ansvar for både kunnskap om og forvaltning av risiko i eget ansvarsområde påhviler den enkelte leder, i tråd med selskapets prinsipp om helhetlig ledelsesansvar. For å sikre den nødvendige kunnskap om eget risikobilde gjennomfører leder egnevaluering eller andre typer av risikoanalyser. Egenevalueringen gjennomføres årlig.

Kravet til habilitet og uavhengighet innen risikostyringen er stort. Derfor er alle enheter med spesialfunksjoner innenfor risikostyring uavhengige og har høy integritet i forhold til den forretningsmessige virksomhet. Ansvarlig for risikostyring rapporterer til administrerende direktør og inngår i DNB Livs ledergruppe.

Organiseringen sikrer uavhengighet og at den også utøves på et tilstrekkelig høyt myndighetsnivå i organisasjonen. Et godt samspill mellom risikofunksjonene og forretningsvirksomheten er en forutsetning for utvikling av en god felles kultur. Det er etablert en risikostyringskomite som er rådgivende organ for administrerende direktør i forhold til saker og tema som omhandler selskapets risiko.

Alle typer risiko blir behandlet på en konsistent måte og det totale risikobildet på tvers av risikotyper og forretningsområder legges til grunn i arbeidet med risikostyring. Måling og styring gjøres både kvalitativt og kvantitativt.

Risiko som overstiger nærmere definerte rammer eller risikonivåer rapporteres til nærmeste overordnede leder. Rammebrudd blir alltid rapportert til den som har gitt rammen.

Risiko er en funksjon av hvor ofte tap kan skje og størrelsen på tapene. Med bakgrunn i blant annet faktiske hendelser og statistisk teori kan det utledes modeller for hvor store tapsutslag man kan oppleve i forskjellige virksomhets- og risikoområder. I standardberegningen for Solvens II og DNB Livs egnevaluering av risiko benyttes det 99,5 prosent sikkerhetsnivå. Dette tilsvarer en hendelse i 1 av 200 år.

Risikojustert avkastning er sentralt i styringen av DNB Liv og inngår i produkt- og kundekalkyler, resultatmåling og oppfølging av forretningsdriften samt som en del av vurderingen i strategiske beslutninger. Det fremste finansielle mål er egenkapitalavkastning, målt som driftsresultat etter skatt i prosent av total egenkapital.

Årlig utarbeides en ORSA rapport som er selskapets og styrets egnevaluering av risiko og kapital situasjon. Rapporten sendes til Finanstilsynet. Egenevalueringen viser DNB Livs syn på risiko, dens utvikling samt modeller for måling av risiko, risikostyring og

muligheter for å redusere risiko. Selskapets vurderinger er fristilt fra forutsetninger i Solvens II. Selskapets vurderinger bygger på 99,5 prosent konfidensnivå som er konsistent med det nivå som styret har fastsatt i risikostyringsstrategien som setter rammer for risiko i kapitalforvaltningen. 99,5 prosent konfidensnivå er vurdert å være et fornuftig utgangspunkt for kvantifisering av risiko. Egenvurderingen er knyttet opp til selskapets forretningsplaner og gir en strategi for å opprettholde et akseptabelt kapitalnivå. Metodikken for egenvurdering av risiko ble forbedret i 2016. Egenvurderingen av risiko er systematisert rundt risikomodulene i Solvens II standardmetoden. Selskapet har kvantifisert egenoppfatning av risiko i 2016. Samlet sett er egenvurderingen av risiko ved utgangen av 2016 om lag på samme nivå som tilsvarende beregning i Solvens II.

Overvåking og håndteringen av risiko er en integrert del av den finansielle rapporteringen og risikostyringen. ORSA er integrert i DNB Livs forretningsplaner, interne rammeverk og interne kontrollsystem. Risiko og kapitalkrav vurderes løpende gjennom året og disse vurderingene gir grunnlag for selskapets strategi og finansielle planer.

Viktige elementer i ORSA er den årlige oppdateringen av risikostrategi og rammeverket, forretningsstrategien, treårige finansielle planer og de finansielle målene. Hvert kvartal måles og vurderes selskapets risiko og kapitaliseringen i lys av risikoutviklingen. Dette er fremstilt i den kvartalsvise risikorapporten til styret. Deler av rapporten behandles i selskapets risikostyringskomite og styret mottar den kvartalsvise risikorapporten og den finansielle rapporteringen samtidig slik at risikoutviklingen kan vurderes opp mot den finansielle utviklingen. Figuren under viser stegene gjennom året:

ORSA-PROSESSEN

DNB Liv benytter avanserte modeller i risikostyringen hvor det stilles krav til kvalitet på de grunddataene som benyttes. Det foreligger også god historikk for relevante risikoparametere. Systemene legger til rette for kontrollvirksomhet gjennom oversiktighet og sporbarhet av data.

For å sikre en fortløpende høy kvalitet i risikostyring gjennomføres det periodiske evalueringer av alle vesentlige elementer i risikostyringsprosesser. Dette inkluderer de kvantitative modellene innenfor klassifisering, kapitalberegning, stresstesting og tilsvarende, samt kvalitative elementer som systemdesign, arbeidsprosesser, rapportering, ledelsesbehandling og beslutninger etc.

Periodiske evalueringer utføres av Konsernrevisjonen. En uavhengig periodisk evaluering bidrar til å sikre god kvalitet i alle vesentlige elementer innenfor risikostyring.

B.4 SYSTEMET FOR INTERNKONTROLL

Internkontroll

Selskapets system for interkontroll må ses i sammenheng med beskrivelse av risikostyringsystemet. Etablering av en velfungerende internkontroll er et førstelinjansvar. DNB Livs rutiner og krav til internkontroll er definert av og i samsvar med de krav som stilles i DNB.

Krav til internkontroll på overordnet nivå er definert gjennom 10 konsernpolicyer som igjen er utdypet gjennom konsernretningslinjer. I tillegg har DNB Liv etablert egne retningslinjer som stiller krav til internkontroll som er spesifikke for selskapet. Selskapets prosesser er dokumentert i et kvalitetssystem. Med utgangspunkt i konsernets policy og retningslinjer, samt DNB Livs prosessbeskrivelser foretas det en årlig vurdering av styring og kontroll.

Resultatet av vurderingen av risikostyring og kontroll og vurdering av operasjonell risiko behandles i selskapets Risikostyringskomite og ledergruppe. Status knyttet til interkontroll og operasjonell risiko rapporteres til og behandles i selskapets styre minst en gang per år.

Selskapets ledere har ansvaret for å etablere en god internkontroll og prosesser med lav operasjonell risiko. Selskapets Operational Risk Officer (ORO), som er en andrelinjefunksjon i Risikostyringsenheten, skal bidra sammen med linjeledelsen og sikre at vurderinger foretas med god kvalitet. ORO-funksjonen skal også påse at definerte tiltak gjennomføres.

Compliancefunksjonen

Krav til selskapets compliancefunksjon og medarbeidernes ansvar i forhold til compliance fremkommer av konsernets policy for compliance. I policyen som også gjelder for DNB Liv fremkommer følgende prinsipper:

- DNB skal etterleve alle eksterne lover og regler som gjelder for konsernets virksomhet (compliance).
- Compliancerisikoen i DNB skal være lav. Alle ledere i DNB har et ansvar for å sikre at alle aktiviteter innenfor sin enhet utføres i samsvar med gjeldende lover og regler og at dette kan dokumenteres.

- Alle ansatte i DNB er ansvarlige for å bidra til compliance i konsernet. En complianceansvarlig skal utnevnes i alle forretningsområder, støtteområder og konsernstaber så vel som i strategiske datterselskaper. Ansvarlig betegnes som local head of compliance (LHC) og skal være uavhengig av den operative forretningsvirksomheten, og er operasjonelt ansvarlig for utførelsen av den lokale compliancefunksjonen. LHC skal påse at enheten har de nødvendige metoder og prosedyrer for å identifisere og redusere risikoen for compliancebrudd.
- For å oppfylle sitt ansvar for å sikre lav compliancerisiko i DNB skal funksjonen ha tilgang til adekvate ressurser og all relevant informasjon. Mangel på ressurser, kompetanse og relevant informasjon skal rapporteres. Group Compliance Officer (GCO) i DNB er premissgiver for complianceansvarlige i enhetene, herunder DNB Liv, og har det overordnede ansvaret for systemer og strukturer som skal benyttes for oppfølging og rapportering av compliancerisiko i DNB.

DNB Liv har en egen complianceenhet som ledes av LHC. Enheten er funksjonelt en del av Risikostyringsenheten i selskapet. LHC rapporterer compliancerisiko og avvik direkte til selskapets administrerende direktør og Group Compliance Officer. Rapportering av avvik og compliancerisiko skjer kvartalsvis. Minst årlig rapporteres status knyttet til compliance til selskapets styre.

B.5 INTERNREVISJONSFUNKSJONEN

Konsernrevisjonen gjennomgår og vurderer selskapets samlede styring og internkontroll. Konsernrevisjonen gjennomfører vurderinger av risikostyringen i første og andre forsvarslinje, og identifiserer potensielle forbedringer i driften ved å evaluere risikostyring og internkontroll.

Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i DNB ASA og styret i DNB Liv.

B.6 AKTUARFUNKSJONEN

Aktuarfunksjonen har som ansvar å kontrollere at forsikringstekniske avsetninger er tilstrekkelige og av nødvendig kvalitet. I DNB Liv gjelder dette ansvaret både i forhold til avsetninger i finansregnskapet og beregning av forpliktelser i selskapets solvensberegninger. I forhold til selskapets finansregnskap har aktuarfunksjonen ansvaret for å gjennomføre kontroller, back-testing, sensitiviteter og analyser av risikoresultatet og forsikringstekniske avsetninger.

Aktuarfunksjonen skal bekrefte overfor ledelsen og styret hvorvidt beregningen av forsikringsforpliktelsene som inngår i solvensberegningene er pålitelige og tilstrekkelige. Denne uavhengige bekreftelsen medfører at aktuarfunksjonen ikke kan fastsette forutsetningene for beregningene. Krav til uavhengighet og arbeidsdeling tilsier at beregningene skal fastsettes av selskapets førstelinje, dvs. forretningsledelsen i selskapets divisjoner, administrerende direktør og selskapets styre.

Aktuarfunksjonen er en integrert del av risikostyringsenheten i DNB Liv. Direkte rapporteringslinje er til selskapets CRO. Leder av aktuarfunksjonen kan kreve å være til stede når selskapets styre behandler spørsmål tilknyttet sitt ansvarsområde. Leder av aktuarfunksjonen har møterett i DNB Livs ledergruppe i saker innenfor sitt ansvarsområde.

B.7 UTKONTRAKTERING

Gjennom den operasjonelle organisering søkes virksomheten drevet på en best mulig måte. Dette gjelder i forhold til kunder, kostnadsbruk, utnyttelse av kompetanse, utnyttelse av stordriftsfordeler, kvalitet og oppfyllelse av myndighetskrav. DNB Liv har derfor i den operative virksomheten satt bort utførelsen av en rekke tjenester som ikke er definert som kjernevirksomhet til andre deler av DNB. DNB Livs plikter og ansvar overfor offentlige myndigheter og andre påvirkes ikke av utkontrakteringen. Finanstilsynet har godkjent eller har fått meldinger om alle tjenester som er utkontraktert.

Utkontrakteringen gjennomføres i samsvar med konsernets retningslinjer og de krav som følger av Solvens II – direktivet med utfyllende forskrifter. Dette innebærer blant annet følgende:

- DNB Livs kjerneoppgaver kan ikke utkontrakteres med mindre dette følger direkte av lovverket
- Før utkontraktering besluttes skal følgende hensyntas:
  - klargjøre og forankre de forretningsmessige mål med prosessen
  - redegjøre for antatt kost/nytte ved gjennomføring av utkontraktering
  - identifisere overordnede risikoer knyttet til gjennomføring av prosessen, herunder å kartlegge om det er juridiske skranker som utelukker utkontraktering;
  - etablere en plan for gjennomføring herunder hvem som kan fatte beslutninger om kravspesifikasjoner og leverandørvalg mv.
  - redegjøre for hvordan utkontraktert virksomhet skal styres og kontrolleres
  - redegjøre for hvilke offentlige krav og eksterne reguleringer DNB Liv plikter å oppfylle innenfor det området som vurderes utkontraktert
  - redegjøre for hvordan de ansattes rettigheter og interesser skal ivaretas i henhold til lov-, regel- og avtaleverk
  - beskrive hvordan DNB Liv sørger for at det er tilstrekkelig kompetanse i organisasjonen, til å håndtere og forvalte en eventuell utkontrakteringsavtale

Utkontraktering dokumenteres gjennom oppdragsavtaler som tilfredsstillende de krav som fremkommer av samme direktiv.

B

Systemet for risikostyring og internkontroll

DNB Liv har utkontraktert følgende funksjoner til andre selskaper i DNB underlagt norsk jurisdiksjon:

UTKONTRAKTERING

Tjenesteleveranse	Selskap
Distribusjon av forsikringsprodukter og tjenestepensjon i bedriftsmarkedet	DNB Bank ASA
Distribusjon av forsikringsprodukter i personmarkedet	DNB Bank ASA
Regnskap og rapporteringstjenester	DNB Bank ASA
HR-tjenester	DNB Bank ASA
IT utvikling, drift og forvaltning	DNB Bank ASA
Avtale om aktiv forvaltning av forsikringsmidler	DNB Asset Management AS
Administrasjon av boliglån og næringslån	DNB Boligkreditt AS og DNB Bank ASA
Forvaltning av næringseiendommer	DNB Næringseiendom AS

Innenfor IT-området er drift, forvaltning og utvikling av enkelte av selskapets IT-systemer utkontraktert til eksterne leverandører. Dette gjelder følgende systemer:

UTKONTRAKTERING

Område	Underleverandør	Jurisdiksjon
Innskuddspensjon og personalforsikring	Accenture	Norge og India
Ytelsespensjon, garanterte pensjonsprodukter og utbetalingsløsninger	CSC	Norge og Danmark
Unit Linked produkter i personmarkedet	Softernic	Sverige
Driftsleverandør for Windows systemer og applikasjonsplattform	HCL	Norge og India
Datavarehus	Infosys og Experis	Norge og India

B.8 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Selskapet har ingen annen vesentlig eller relevant informasjon enn det som fremkommer over.

C

RISIKOPROFIL

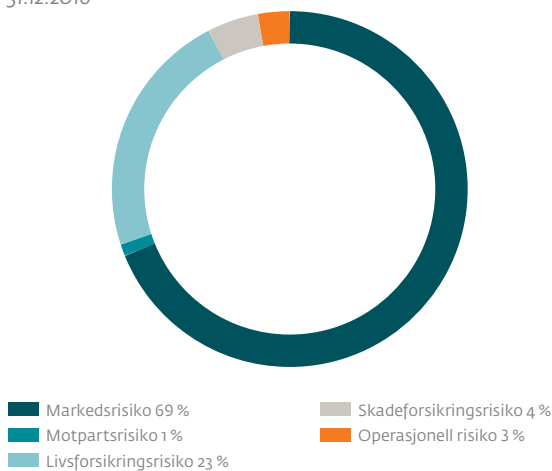

- 21 Forsikringsrisiko
- 24 Markeds- og kredittrisiko
- 28 Likviditetsrisiko
- 28 Operasjonell risiko
- 29 Andre vesentlige risikoer
- 29 Annen relevant informasjon

C. Risikoprofil

Selskapets største risiko er forsikringsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Figuren under viser de ulike risikofaktorenes andel av brutto kapitalkrav ved utgangen av 2016:

RISIKOPROFIL
31.12.2016

Samlet brutto kapitalkrav utgjorde 41 milliarder kroner. Dette var en reduksjon på 2,5 milliarder kroner sammenlignet med 31.12.2015. Reduksjonen skyldes redusert markedsrisiko og livsforsikringsrisiko, mens skaderisiko var økt. Operasjonell risiko var på samme nivå som ved inngangen til året. Det var ingen vesentlige endringer når det gjelder risikokategoriernes andel.

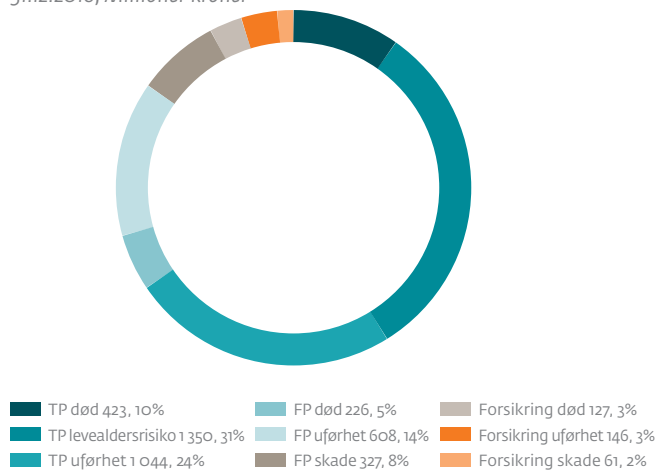
C.1 FORSIKRINGSRISIKO

DNB Liv skal påta seg forsikringsrisiko på en måte og til betingelser som gir lønnsomhet for selskapet og gir en merverdi for våre kunder.

DNB Livs totale forsikringsrisiko genereres i stor grad av levealdersrisiko og uførerisiko for ytelsespensjon og fripoliser. Figuren til høyre viser eksponeringen mot død, risiko knyttet til utvikling i levealder, uførhet og skade målt i risikopremie for de tre forretningsområdene Tradisjonelle Produkter (TP), Fremtidens Pensjonsprodukter (FP) og Personrisikoprodukter (Forsikring) ved utgangen av 2016.

For å utnytte diversifiseringseffekt mot levealdersrisiko er målsetningen å øke både de samlede dødsrisikodekninger og uføredekningene innen livsforsikringsrisiko.

FORSIKRINGSRISIKO – MÅLT I RISIKOPREMIE
31.12.2016, Millioner kroner

Personrisiko – skadetekninger

For å utnytte diversifiseringseffekt mot levealdersrisiko vektlegger selskapet å ha eksponering i risiko mot personers liv og helse. Selskapet har konsesjon til å kunne tilby dekninger innen regelverket for skadeforsikring som omfatter liv og helse.

Personalforsikring og bedriftsgruppeliv

Det er et mål å hindre en uforholdsmessig høy andel dekninger med svingninger i resultatdannelsen. Selskapet har en balansert fordeling i forholdet mellom lange risikodekninger, som for eksempel yrkesskadeforsikring og annen sykdom, vurdert opp mot bedriftsgruppeliv (dødsrisiko). Således er det et mål at andel bedriftsgruppelivspremie målt i bestandspremie for egen regning skal utgjøre minst 33 prosent av total bestandspremie for personalforsikring inkludert bedriftsgruppeliv. Pr. 31. desember 2016 utgjorde denne andelen 43 prosent.

For å redusere avhengighet til større enkeltkunder økes andelen lønnsomme mindre bedriftskunder i porteføljen for å redusere risiko for inntektsbortfall. Dette skjer gjennom en forenklet distribusjonsmodell mot småbedriftsmarkedet i bankkanalen. Selskapets tilnærming er å vise forsiktighet mot utvalgte bransjer og hjørnestensbedrifter i mindre lokalmiljø.

Risikopensjoner

Siden risikopensjoner domineres av uførerisiko har produktet en diversifiserende effekt mot levealdersrisiko. Det er derfor ikke fastsatt noen øvre grense for samlet eksponering i produktet. Selskapet benytter i dag et risikoklassifiseringssystem der kundene innplasseres i ulike risikoklasser etter antatt

sannsynlighet for uførhet. I tillegg til parametere som medlemmenes alder, kjønn, lønn samt avtalt uføreplan, vil bedriftens risikopremie variere etter antatt relativt risikonivå og risikoklasse.

For å sikre både lønnsomhet og konkurransedyktige priser, har selskapet løpende oppfølging av risikoresultatet for store kunder og kundegrupper som grunnlag for reklassifisering og reprising.

Risikopensjoner er tilpasset nytt regelverk for uførepensjoner som er vedtatt med virkning fra 1. januar 2016 med en overgangsperiode ut 2016. Produktet som er tilpasset nye regler for uføretrygd fra Folketrygden vil medføre at medlemmer i bedriftens pensjonsordninger med inntekt lavere enn 6G kun vil ha en liten uførepensjon dekket i livselskapet. Selskapets eksponering mot uføredekninger vil fra og med 2017 vris i sterkere grad mot medlemmer med lønn høyere enn 6G, noe som sammen med reduksjon i de samlede forsikringsbare ytelsene vil medføre lavere risikopremie og inntjening.

Kollektive ytelsespensjoner og fripoliser

Målt etter risikopremie er i underkant av 50 prosent av selskapets forsikringsrisiko relatert til ytelsespensjon. Den dominerende forsikringsrisikoen for disse produktene er risiko for utvikling i levealder. Risiko knyttet til utvikling i levealder er en følge av at en stor del av forsikringskontraktene innebærer livsvarige pensjonsutbetalinger. Utvikling i levealder har de siste 10–20 årene vist en positiv utvikling noe som har medført krav til å styrke premiereservene for ytelsespensjon og fripoliser. Ved innføring av nye tariffier for levealder i 2014 ble selskapets avsetningsbehov beregnet til 13,4 milliarder kroner. Myndighetene fastsatte et rammeverk for finansiering av avsetningsbehovet som innebærer at selskapene skal finansiere minimum 20 prosent av avsetningsbehovet. Resterende avsetninger kan finansieres gjennom kundenes renteresultat. Avsetninger for økt levealder kan finansieres over en periode på syv år regnet fra 1.1.2014. DNB Liv er for alle praktiske formål ferdig med oppreserveringen. I 2016 sluttfinansierte selskapet avsetninger som skal dekkes gjennom direkte egenkapitaltilskudd. Den gjenværende reserveforsterkingen på 0,6 milliarder er målsatt å blir ferdigstilt i 2017. Egenkapitalen skal dekke 0,1 milliarder kroner av gjenværende oppreserveringsbehov gjennom å avstå overskuddsdeling på fripoliser som er under oppreservering.

Som følge av risiko knyttet til levealder og produktenes rentegaranti stoppet DNB Liv i 2012 salg og tilflytting av kollektiv ytelsespensjon og fripoliser.

Ettårige individuelle risikoprodukter og foreningsgruppeliv

Dødsrisiko og uføredekningen i disse produkter diversifiserer selskapets dominerende langt liv risiko, og dermed vurderes økt eksponering innenfor disse produktgruppene som positivt for det samlede risikobildet. Det samme gjelder tilleggsdekninger for sykdom og ulykke. Det er ingen øvre ramme for eksponeringen innenfor disse produktkategoriene.

RISIKOREDUSERENDE TILTAK

Diversifisering

Ulike typer forsikringsrisiko virker mot hverandre i en total risikosammenheng. Eksempler er uførisiko og dødsrisiko som langt på vei virker motsatt av levealdersrisiko. Det kan og nevnes at analyser på egen bestand viser en høyere dødelighet hos uføre individer sammenlignet med ikke uføre individer. Ved å være eksponert i flere risikotyper vil en diversifiserende effekt oppnås.

I risikoberegningene kalkuleres diversifikasjonseffekter mellom markedsrisiko og forsikringsrisiko samt mellom de ulike forsikringsrisikotyper.

Diversifisering reduserer den samlede forsikringsrisiko. Det er et mål å utnytte en optimal diversifisering. Forsikringsrisiko i DNB Liv er dominert av levealdersrisiko, og en balansert forsikringsrisiko innebærer satsing på produkter med dødsrisiko og uførisiko.

Selskapet ønsker å utnytte muligheten for å diversifisere levealdersrisiko mot personrelaterte skadedekninger (helse og liv) innenfor den rammen som konsesjonen gir.

Reassuranse

Selskapets program for reassuranse skal bidra til å sikre best mulig risikojustert inntjening for DNB Liv gjennom:

- at vedtatte rammer for overordnede risikoappetitt og forsikringsrisiko overholdes
- optimalisert risikosammensetning og eksponering som gir stabile resultater
- positive risikoresultater for å tilfredsstille selskapets krav til egenkapitalbetjening

Risikoen begrenses knyttet til enkeltliv, frekvensskader, store enkelthendelser og katastrofer gjennom etablering av reassuranseavtaler. Reassuranse begrenser risikoen samt øker kompetansen om nye markeder og produktområder.

DNB har en reassuranse mot katastrofelignende enkelthendelser. Dette er en beskyttelse mot betydelige katastrofer, med høy egenandel som er tilpasset selskapets og konsernets risikoappetitt. For 2017 er det en generell egenandel på 100 millioner, og en maksimal beskyttelse på 700 millioner. For personalforsikring er egenandelen 50 millioner.

DNB Livs eksponering mot levealdersrisiko medfører at det i liten grad er behov for reassuranse av døds- eller uførisiko.

DNB Liv måler årlig omfang og resultater av reassuranseprogrammet, herunder reassurert risikopremie, mottatte erstatninger, provisjoner og kostnader knyttet til reassuranseprogrammet.

Det stilles krav til at reassurandørene skal ha en rating på A- eller bedre.

Risikovurdering og risikoklassifisering av kunder

Som utgangspunkt for risikodifferensiert prising av uføredekninger knyttet til pensjon og personalforsikringer for bedriftskunder foretas en vurdering av den risiko bedriften representerer for plassering i risikoklasser.

For risikopensjoner kan en slik klassifisering av kundene enten skje automatisk med utgangspunkt i objektive kriterier (bransje) eller etter en individuell vurdering av risikoen den enkelte bedrift representerer.

For bedriftskunder med inntil 100 ansatte bygger risikoklassifiseringen på en vurdering av risikoen i den bransje eller segment kunden tilhører (automatisk underwriting). For kunder med mer enn 100 ansatte skal det foretas en individuell vurdering av risikoen i den enkelte bedrift (individuell underwriting). For bedrifter med mer enn 150 ansatte og mer enn tre års skadehistorikk, kan bedriftens egen skadehistorikk inngå i vurderingen og klassifiseringen.

For personalforsikringer og gruppelev bygger risikoklassifisering av kunder med inntil 50 ansatte på en vurdering av risikoen i det bedriftssegmentet kunden tilhører samt i tillegg en vurdering ut fra bedriftens yrkeskategorier når det gjelder yrkesskadeforsikringen. For dødsrisiko og uførhet bygger risikoklassifiseringen på kundens alder- og kjønnsammesetning og en satt risikofaktor for den enkelte risiko ut i fra segment. For kunder mellom 50 og 150 ansatte foretas i de fleste tilfeller en individuell vurdering av risikoen i den enkelte bedrift. For bedrifter med mer enn 150 ansatte gjøres for alle kunder en individuell vurdering, hvor bedriftens egen skadehistorikk kan inngå i vurderingen og klassifiseringen. For de største bedriftene fra 500 ansatte og mer legges betydelig vekt på bedriftens egen skadehistorikk og da med støtte i frekvens- og snittskadetall fra egen bestand.

For kollektive ordninger med individuell tilslutning (foreningsgruppelev) skal det foretas risikovurdering av det enkelte medlem etter egne regler (helsebedømmelse).

Risikoklassifisering av bestanden revurderes årlig med utgangspunkt i observerte resultater i egen kundeportefølje og kunnskap om den enkelte bedrift eller gruppe av bedrifter (segment, næring).

Helsebedømmelse

Formålet med helsevurdering er å avdekke helsemessige forhold hos forsikrede som medfører forhøyet risiko. Helsevurdering gjennomføres ved

- tegning av individuelle risikoprodukter
- for individuell tilslutning til foreningsgruppelev
- ved etablering av bedriftsordninger med færre enn 5 medlemmer (10 medlemmer for personalforsikring) eller med færre enn 15 medlemmer dersom eier er en av disse.

For bedrifter med mer enn fem ansatte skal bedriften avgi arbeidsdyktighetserklæring for nye medlemmer i ordningen.

Omfanget av helsevurderingen skal tilpasses risikoen i den enkelte dekning. Normalt bygger helsevurderingen på egenerklæring fra forsikrede. For store forsikringssummer kan det også kreves legeerklæring.

Maksimal forsikringssummer

Standard maksimale forsikringssummer for død og uførhet er

klart definert for alle produkter. Unntak er yrkesskadeforsikring, der forsikringsutbetaling følger av lovgivning.

Ved tegning av forsikringssummer ut over standard maksimale forsikringssummer, skal det legges til grunn særskilte vurderinger.

Underwritingskomiteen

Underwritingskomiteen er etablert som forum for å kunne behandle store og strategisk viktige anbud og fornyelser av kundeforhold og prinsipielle avklaringer vedrørende tariff. Komiteen har en sammensetning som ivaretar interessene til konsesjonshaver og de enheter som har det forretningsmessige ansvaret for produktene.

Leder for Fremtidens Pensjonsprodukter eller den vedkommende delegerer fullmakt til, har endelig beslutningsfullmakt i saker som diskuteres så fremt ikke annet følger av fullmaktshåndboken. Et bærende prinsipp er at prissetting knyttet til de største kundene med betydelig risiko skal besluttes av administrerende direktør.

RISIKOSENSITIVITET

Forsikringsrisiko er for DNB Liv en vesentlig risiko og utgjør i henhold til solvensberegninger per 31.12.2016 omtrent 27 prosent av selskapets kapitalkrav (SCR). I nominelle kroner utgjør livsforsikringsrisiko og risiko knyttet til skadeforsikring ca. 5,9 milliarder kroner. Forsikringsrisiko overvåkes og styres gjennom flere målinger:

- Utvikling og endring i skadepresenter på produkter og enkeltrisiker sett opp mot målsatt skadeprosent
- Utvikling i risikoresultat med tilhørende krav til lønnsomhet
- Forsikringsrisiko følges opp som en integrert del av solvenskapitalkravet etter Solvens II

I solvensberegningene inngår risiko som fremkommer gjennom forutsatt flytting av produkter til andre livselskap (mass lapse risk). Foruten dette er forsikringsrisiko i hovedsak påvirket av utvikling i dødelighet og uføre. I tillegg vil rentenivå påvirke livsforsikringsrisiko gjennom selskapets forpliktelser knyttet til utbetaling av ulike typer pensjoner.

Tabellen under viser effekt på forsikringstekniske avsetninger (TP) i Solvens II ved endring i sentrale forutsetninger. TP utgjorde ved utgangen av 2016 omtrent 280 milliarder kroner.

SENSITIVITETER

	Endring i TP
Renter -50 bp	3,1 %
Renter +50 bp	-2,7 %
Dødelighet -10 prosent	0,6 %
Dødelighet +10 prosent	-0,3 %
Uførhet -10 prosent	-0,1 %
Uførhet +10 prosent	0,1 %

Med 10 prosent endring i dødelighet forstås endring i forutsatt utvikling i dødelighet og ikke antatt levealder.

I tillegg til å følge opp sensitiviteter knyttet til endringer i TP er det utarbeidet analyser som viser hvordan det bokførte

risikoresultatet påvirkes av 5 prosent reduksjon i dødelighet og 10 prosent økning i uførhet. Dette vises i tabellen nedenfor:

Som vi ser av tabellen under er risikoresultatet mest sensitiv for endringer i uførhet innenfor bransjen kollektiv pensjon.

SENSITIVITETER KNYTTET TIL ENDRINGER I FORPLIKTELSE

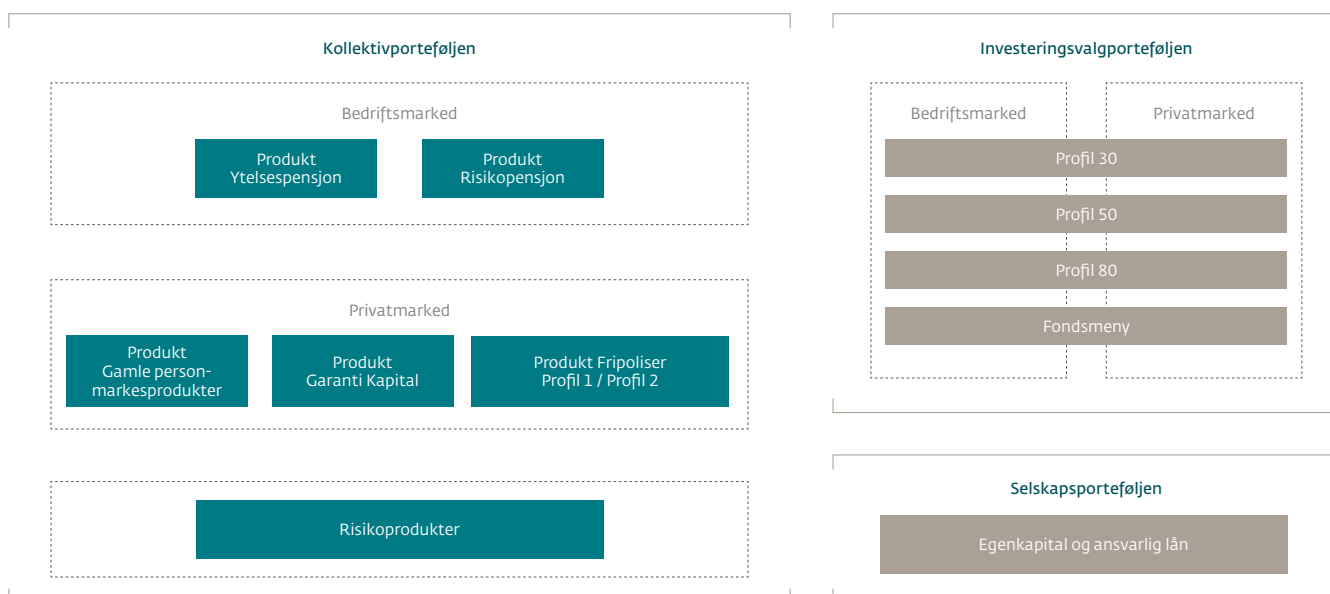
Millioner kroner	Kollektive forsikringsordninger – ytelsespensjon			Individuell rente- og pensjonsforsikring			Totalt
	Privat	Offentlig	Foreningsforsikring	Rente- og pensjonsforsikring	Kapitalforsikring	Andre bransjer	
Risikoresultat i 2016 ¹⁾	453	27	12	89	129	26	736
Risikoresultat i 2015	435	143	16	104	144	19	861
Sensitiviteter – effekt på risikoresultatet							
5 prosent reduksjon i dødelighet	(25)	(0,0)	(1)	(10)	2	1	(33)
10 prosent økning i uførhet	(107)	0	0	(6)	(8)	(7)	(127)

C.2 MARKEDS- OG KREDITTRISIKO

Kapitalforvaltningen i DNB Liv fordeler seg på tre overordnede investeringsporteføljer; kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen.

Kundemidlene forvaltes i de to førstnevnte porteføljene, mens selskapets midler forvaltes i selskapsporteføljen. Investeringsporteføljene i DNB Liv og tilordnede produkter og profiler er vist i figuren under:

PORTEFØLJER OG INVESTERINGSPROFIL

Porteføljestørrelsene ved utgangen av 2016 fremkommer i tabellene under:

PORTEFØLJESTØRRELSER

Milliarder kroner	2016
Kollektivporteføljen	204
Bedriftsmarked	37
Ytelsespensjon	33
Risikopensjon knyttet til innskuddspensjon	4
Privatmarked	166
Gamle PM	35
Garanti Kapital	15
Fripoliser ferdig oppresvert (Profil 1)	26
Fripoliser under oppreservering (Profil 2)	90
Risikoprodukter	2

Milliarder kroner	2016
Investeringsvalgporteføljen	60
Bedriftsmarked	49
Profil <=30	17
Profil 50	23
Profil >=80	8
Fondsmeny	1
Privatmarked	11
Profil <=30	0
Profil 50	1
Profil >=80	1
Annet	9

Kollektivporteføljen

Kollektivporteføljens midler er tilknyttet ytelsespensjonsproduktene for bedriftsordninger og privatmarkedet. En ytelsespensjon kjennetegnes av at utbetalingen ved pensjonsalder er avtalt på forhånd. DNB Liv yter en årlig avkastningsgaranti (rentegaranti) for ytelsesproduktene. Gjennom rentegarantien eksponeres DNB Livs egenkapital for markedsrisiko.

Bedriftsproduktet vil i 2017 bli forvaltet i en portefølje. Privatmarkedet har tre produkter: garantikonto, gamle privatmarkedspoliser og fripoliser. Fripolisene er fordelt på to profiler. En profil for bestanden som er ferdig oppresvert og en profil for bestanden som er under oppreservering. Ved utløpet av 2016 gjenstår det å finansiere 0,6 milliarder kroner i premiereserve som følge av økt levealder. Garantikonto inkluderer alle kapital- og renteforsikringer etablert etter 1.1.2008. Noen av investeringene i kollektivporteføljen er knyttet til de produkter hvor eier står hele risikoen. Disse produktene forvaltes i porteføljen Risikoprodukter.

De ulike produktene har separat forvaltning. Med separat forvaltning kan investeringene tilpasses de ulike produktenes

egenskaper. Unntaket fra separat forvaltning er Produkt Ytelsespensjon og Fripoliser som har en fellesportefølje. Denne strukturen er valgt for å kunne håndtere flytting fra BM YP til Fripoliser i forbindelse med omdanning til innskuddspensjon. En struktur med fellesportefølje vil da ikke utløse transaksjonsbehov i markedet.

Kollektivporteføljen har renteinvesteringer, ugirede eiendomsinvesteringer, børsnoterte aksjer og alternative investeringer (unoterte aksjer, hedgefond, girede eiendomsinvesteringer og high yield renteinvesteringer). Renteinvesteringene er fordelt på fire kategorier, pengemarkedsplasseringer, omløpsobligasjoner, utlån og hold til forfall obligasjoner. Utlån omfatter både boliglån og næringslån med pant i eiendom.

Investeringsvalgporteføljen

Investeringsvalgporteføljen omfatter alle midler hvor kunden selv bestemmer over sine investeringer. Kunden bestemmer selv investeringsprofil blant de valgene som gjøres tilgjengelig i DNB Livs produktløsninger, og kunden står selv ansvarlig for markedsrisikoen. DNB Liv tilbyr kun i begrenset grad avkastningsgarantier knyttet til i disse produktene. Investeringsvalgporteføljen er inndelt i standard investeringsprofiler og fondsmeny. I standard investeringsprofiler tilbys kunden et sett profiler med ulik aktivafordeling og risiko, mens fondsmeny gir kunden mulighet til å velge mellom ulike fond som dekker både brede og spissede kategorier innenfor ulike aktivaklasser.

DNB har utviklet godt diversifiserte investeringsprofiler som legger grunnlag for en langsiktig kapitalforvaltning av innskuddskapitalen. Investeringsprofilene skal gi kunden mulighet til å velge mellom godt diversifiserte profiler med konkurransedyktig avkastning. Risikoen i profilene defineres i hovedsak ved andelen allokert til aksjer. Det tilbys profiler med aksjeandeler mellom 0 og 100 prosent. Forvaltningen skal være i tråd med DNBs etiske retningslinjer, og underlagt tilsvarende kontroll som øvrige porteføljer.

Selskapsporteføljen

Selskapsporteføljens midler er innskutt kapital, i form av egenkapital eller ansvarlig lån, samt opptjent egenkapital. I tillegg omfatter den selskapets netto arbeidskapital, eller kapital som ikke kan henføres som forpliktelser overfor kundene. Midlene i selskapsporteføljen kan betraktes som en sikkerhetsstilling for de garantier og forpliktelser som selskapet har påtatt seg overfor sine kunder.

Investeringene i selskapsporteføljen fordeler seg på aktivaklassene renteinvesteringer, eiendomsinvesteringer, aksjer (noterte og unoterte) og annet. Renteinvesteringene er igjen fordelt på pengemarkedsplasseringer og hold til forfall obligasjoner.

Renteinvesteringene utgjør hoveddelen av porteføljen og kan ses i sammenheng med hensynet til å kunne møte ansvaret i forhold til rentegarantiene som nevnt ovenfor, mens investeringene i eiendom og aksjer kan i hovedsak knyttes til objekter hvor DNB har særskilte interesser.

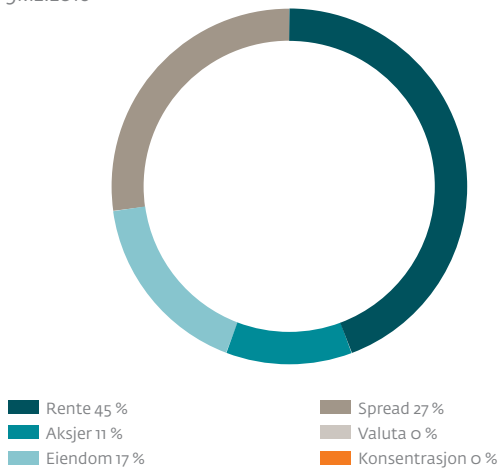
Hold til forfall obligasjonene i selskapsporteføljen tjener som en avlastning eller sikring for selskapet i forhold til avkastningsgarantiene i kollektivporteføljen. Samtidig bidrar investeringene med å stabilisere bokført avkastning fra porteføljen, selv om renterisikoen og kredittisikoen kan være høyere enn for pengemarkedsinvesteringene.

Markeds- og kredittisikoen

Markedsrisiko er den største risikoen i DNB Liv og utgjorde 69 prosent ved utgangen av 2016 (andel av brutto SCR). Renterisiko utgjør den største andelen av total markedsrisiko, hovedsakelig drevet av renterisiko knyttet til forpliktelsene.

MARKEDSRISIKO

31.12.2016

Markedsrisikoen i produktprofilene innenfor kollektivporteføljen styres gjennom retningslinjer for allokering til aktivklassene, samt diversifisering og konsentrasjon innenfor disse aktivklassene. Dette styres gjennom risikoutsagn for risikoappetitt, samt rammer og retningslinjer.

Risikokonsentrasjoner bidrar ikke til økt risikojustert avkastning og søkes derfor minimert. Det gjøres gjennom investering i flere aktivklasser med god diversifisering innad i aktivklassene. DNB Liv har ikke hatt konsentrasjonsrisiko i henhold til standardmetoden under Solvens II i 2016. Den største konsentrasjonsrisikoen mot enkeltmotparter finnes i det norske rentemarkedet.

Risikoappetitt for markedsrisiko er uttrykt ved følgende risikoutsagn:

RISIKOAPPETITT FOR MARKEDSRISIKO

Milliarder kroner	31.12.2015	31.12.2016
Samlet markedsrisiko (99,5%)	4,8	4,0
Aksjeandel (gjennomsnitt)	5,3 %	3,3 %
Eiendomsandel	9,6 %	9,3 %
Andel alternative investeringer	4,3 %	4,4 %
Renterisiko (1 pp endring)	0,9	1,2
Spreadrisiko (1 pp endring)	1,3	1,6

Samlet markedsrisiko i kollektivporteføljen

Risikoappetitten for markedsrisiko fokuseres på bokført renteresultatet. Dermed inngår ikke den reelle markedsrisikoen til papirer ført til amortisert kost. Markedsrisiko knyttet til kollektivporteføljen omfatter heller ikke renterisiko knyttet til forsikringsforpliktelsene. Renterisikoen fra forpliktelsene styres gjennom andel av hold til forfall (inkludert øvrige papirer som føres til amortisert kost).

Den samlede markedsrisikoen ble redusert gjennom 2016, hovedsakelig på grunn av redusert aksjerisiko. Rente- og spreadrisiko økte noe. Målingen av samlet markedsrisiko bygger på metodikken fra Solvens II, men er justert for å hensynta egenvurdert risiko. Egenvurderingen er særlig knyttet til beregning av spreadrisiko og eiendomsrisiko.

Aksjeandel og eiendomsandel

I tabellen over fremkommer gjennomsnittlig aksjeandel og eiendomsandel for kollektivporteføljen. Andelen aksjer og eiendom er ulike i underporteføljene.

Renterisiko og spreadrisiko

Tabellen over viser hvordan rente- og spreadrisiko påvirker samlet markedsrisiko i kollektivporteføljen ved gitte endringer i nevnte risiko.

For hvert risikoutsagn er det fastsatt en terskelverdi for når en fornyet vurdering i ledelsen eller styret er påkrevd. Selskapet er kapitalisert til å kunne ta risiko innenfor disse grensene. Det er i tillegg fastsatt detaljerte rammer for kapitalforvaltningen som fastsetter investeringsuniverset, sikrer diversifisering mellom og i risikokategorier.

Krav til forsvarlig kapitalforvaltning og god forretningsskikk er grunnleggende kriterier i DNB Livs kapitalforvaltning. Det er videre et krav at risikoen som tas i investeringer skal identifiseres, måles, overvåkes, styres, kontrolleres og rapporteres. Dette gjøres blant annet ved at det er definert et investeringsunivers for investeringer og det er fastsatt hvor stor andel som kan investeres i ulike aktiva klasse. Det er fastsatt begrensninger til investeringer for blant annet å redusere kredittisikoen, likviditetsrisiko og konsentrasjonsrisiko mot en enkelt debitor.

Investeringsporteføljene er i utgangspunktet godt diversifisert mellom ulike aktivaklasser, regioner, sektorer og enkeltinvesteringer.

Rammer og retningslinjer som setter begrensning for kapitalforvaltningen er utformet slik at krav til blant annet sikkerhet, kvalitet og likviditet til eiendeler er hensyntatt. Investeringer i rentebærende investeringer har blant annet krav til sikkerhet i form av tilfredsstillende pant og garantier. Det er videre stilt minimum ratingkrav for rentebærende investeringer. Det er også fastsatt en minimum andel i forvaltningen til likvide investeringer (pengemarked, omløpsobligasjoner og aksjer) for å møte løpende likviditetsforpliktelser. Aksjeinvesteringer er hovedsakelig noterte investeringer i regulerte markeder. Investeringer utenfor regulerte markeder, som for eksempel Private equity, hedgefond, unoterte aksjer osv. er begrenset og investeres innenfor en fastsatt ramme for kapitalforvaltning.

Renterisikoen fra forpliktelsene motsvares av renterisikoen knyttet til eiendelene. Dette durasjonsgapet er hovedsakelig styrt gjennom allokering til hold til forfall obligasjoner og obligasjoner med pant i næringsseidendom.

Derivater benyttes i kapitalforvaltningen for effektivisering og sikring av investeringer innenfor fastsatte rammer. Type instrumenter som kan brukes er også regulert i rammeverket.

Forventet avkastning og rentegaranti

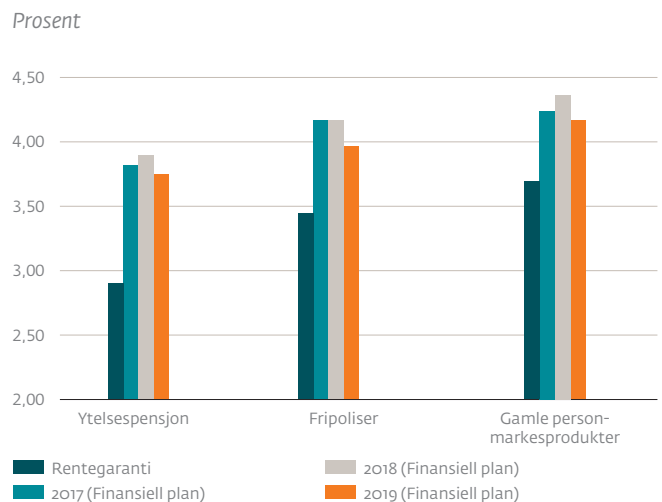
DNB Liv bærer risikoen for å oppfylle renteforpliktelsen selskapet har i avtalene med kundene. Finansavkastningen må dermed være høy nok til å møte den årlige garanterte avkastningen. I motsatt fall må manglende avkastning dekkes ved bruk av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger, egenkapital eller ansvarlig lån. Rentegarantien skal oppfylles på årlig basis. Målt i forhold til kundefondene har selskapet en samlet gjennomsnittlig

rentegaranti på 3,1 prosent. Tabellen under viser hvordan rentegarantien for hver enkelt bransje har utviklet seg over tid. I takt med utbetaling av pensjoner vil rentegarantien i prosent av forpliktelsene reduseres noe år for år.

Innfrielse av rentegarantien er viktig for selskapets verdiskapning og utvikling i solvensposisjon. Basert på normaliserte avkastningsforventninger for våre største porteføljer for perioden 2017–2019 viser figuren under rentegarantien sett i forhold til forventet avkastning.

Som det fremgår av figuren ligger forventet avkastning i henhold til finansiell plan godt over rentegarantien. Marginen er minst for Gamle individuelle kontrakter hvor rentegarantien er høyest.

RENTEGARANTI OG FORVENTET AVKASTNING

UTVIKLING I RENTEGARANTI

Prosent	2016	2015	2014	2013	2012
Kollektiv pensjon, privat sektor	3,1%	3,1%	3,2%	3,3%	3,4%
Individuell pensjon	3,4%	3,4%	3,4%	3,4%	3,4%
Individuell kapital	2,3%	2,3%	2,3%	2,6%	2,7%
Kollektiv foreningspensjon	4,0%	4,0%	4,0%	4,1%	4,1%
Totalt	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%	3,3%

Utvikling i renteinstrumenter med fast avkastning

DNB Liv skal være en aktiv og ansvarlig kapitalforvalter som gjennom god diversifisering og helhetlig styring av markedsrisiko, skal sikre tilstrekkelig avkastning på kundenes midler og en akseptabel avkastning på selskapets investerte kapital. Dagens lave rentenivå gjør det krevende å oppnå en høy avkastning for kunder. Eksisterende hold-til-forfall portefølje som har en løpende avkastning på om lag 4,4 prosent, gjør det mulig å oppnå en avkastning som er høyere enn rentegarantien. I 2017 forfaller det om lag 6,6 milliarder kroner i denne porteføljen og rentenivået på nye investeringer av tilsvarende kredittkvalitet er betydelig lavere. Det ble i 2016 kjøpt lån fra DNB Bank/DNB Næringskreditt for 7,1 milliarder kroner med pant i næringsseiendom. I figuren under vises forfall i HTF-obligasjoner og lån med pant i næringsseiendom. Total portefølje med HTF-obligasjoner og lån som føres til amortisert kost var 119 milliarder. I dette inngår også boliglån.

Renteinstrumenter med fast avkastning bidrar i vesentlig grad til at selskapet vil innfri rentegarantien også de kommende årene, se figur under.

C.3 LIKVIDITETSRISIKO

For å sikre tilstrekkelig likviditet ved potensielt store flyttinger av midler ut av selskapet, settes det en minimum andel likvide papirer. Med likvide papirer menes noterte aksjer, rentepapirer med mindre enn ett års løpetid og statspapirer.

C.4 OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser.

Styring av operasjonell risiko innebærer å håndtere risiko for å sikre en effektiv og vellykket virksomhetsutøvelse. En sunn

risikokultur innebærer å identifisere og vurdere risiko, etablere, implementere og evaluere tiltak, samt å sikre relevant og effektiv rapportering til aktuelle interessenter. DNB konsernet har fastsatt en rekke policy og konsernretningslinjer som omhandler operasjonell risiko. Disse gjelder også for DNB Liv.

En god styring av operasjonell risiko utvikles gjennom følgende prinsipper:

Identifisering av risiko

Identifisering av operasjonell risiko skjer gjennom linjeledelsens risikovurderinger, egevalueringer, fastsettelse av key risk indicators (KRI)/key performance indicators (KPI) og gjennom registrering av hendelser i selskapets tapsdatabase. Relevant og fullstendig identifisering av risiko er avgjørende for å kunne styre risiko.

Måling og identifisering av risiko

Måling og overvåkning av operasjonell risiko skjer med grunnlag i identifiserte risiko. Måling og kvantifisering av operasjonell risiko skjer i hovedsak gjennom standardmodellen i Solvens II og årlige risikovurderinger av vesentlige prosesser. Overvåking av operasjonell risiko skal gi klare, konsise og nøyaktige operasjonelle risikoreporter til relevante funksjoner og enheter. Kostnaden for å binde kapital relatert til operasjonell risiko skal dekkes av produktet som gir opphav til den underliggende operasjonelle risikoen.

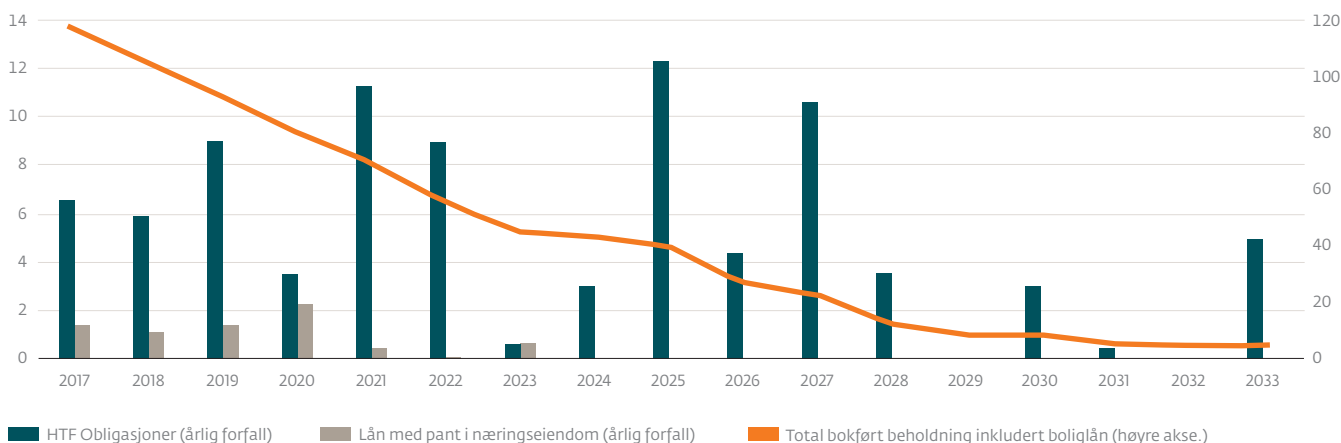
Etablering og utvikling av kontrollmiljø

Myndighetenes rammebetingelser samt konsernpolicyer og retningslinjer i DNB krever at det etableres et kontrollmiljø for å sikre at risikoprofilen er innenfor vedtatt risikoappetitt. Systemet for kontroll av operasjonell risiko vedlikeholdes slik at ledelsen har tillit til at den operasjonelle risikoen blir ivarettatt i tråd med etablerte grenser og operasjonelle prosedyrer. En robust risikostyringskultur bygges gjennom prinsippene for de tre forsvarslinjene.

FORFALLSTRUKTUR OG BEHOLDNING

Årlig forfall (mrd.)

Total beholdning (mrd.)

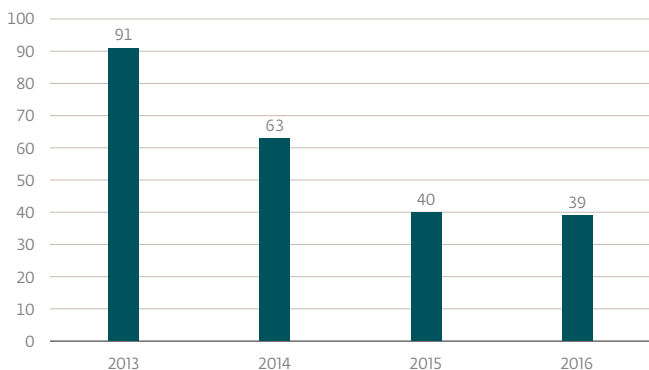
For å sikre at alle linjeledere etablerer en velfungerende risikostyringskultur er det definert minimumsstandarder knyttet til risikovurderinger og rapportering. Risikoappetitt for DNB Liv fastsettes i samsvar med definisjon i konsernretningslinjen for styring av operasjonell risiko hvor det fremgår at den skal være lav.

Operasjonell risiko beregnet i henhold til standardmodellen i Solvens II utgjorde 1,2 milliarder kroner ved utløpet av 2016. DNB Liv har siden 2005 registrert og rapportert antall operasjonelle hendelser og tap. Det har vært en nedadgående trend i hendelser og nivået på faktiske tap de siste tre årene, som årlig utgjør i gjennomsnitt 18 millioner kroner. Operasjonell risiko er de senere årene vesentlig redusert gjennom kvalitetsforbedring i selskapets arbeidsprosesser. I 2016 utgjorde operasjonelle tap 14,3 millioner kroner – se figur under. Standardmodellen for beregning av operasjonell risiko overvurderer etter selskapets oppfatning den reelle operasjonelle risikoen som er knyttet til selskapets virksomhet.

Operasjonelle tap forventes å forbli på et lavt nivå også fremover, noe som er uttrykt gjennom risikoappetitrammeverket.

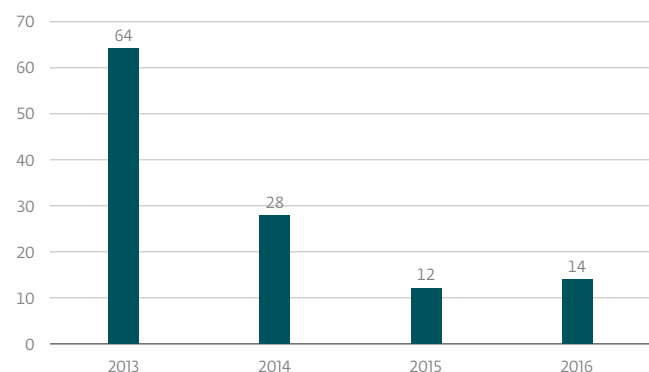
OPERASJONELLE HENDELSER

Antall

OPERASJONELLE TAP

Millioner kroner

C.5 ANDRE VESENTLIGE RISIKOER

Forretningsrisiko er risiko knyttet til svingninger i resultatet på grunn av endringer i eksterne forhold som markeds situasjonen og myndighetsreguleringer, eller bortfall av inntekter som følge av svekket omdømme. Håndteringen av forretningsrisiko skjer i første rekke gjennom strategiprosessen og ved løpende arbeid for å ta vare på, og forbedre, selskapets omdømme.

Forretningsrisiko, målt som økonomisk kapital, var om lag uendret i 2016 sammenlignet med 2015, og utgjorde 366 millioner kroner ved utgangen av 2016. De regulatoriske kravene til finansinstitusjonene har blitt vesentlig strengere etter finanskrisen. Ytelsesbaserte pensjonsordninger med høy rentegaranti vurderes ikke å være levedyktig lenger. DNB Liv har tilpasset seg ved å avvikle offentlig tjenestepensjonsvirksomhet, og tillater ikke tilflytting av tradisjonelle fripoliser og ytelsespensjon fra andre pensjonsforetak. DNB Liv satser på nye og mer fleksible pensjonsprodukter som blant annet tilbyr kundene muligheten til å velge investeringskombinasjoner selv.

Den teknologiske utviklingen, med økt grad av digitalisering, selvbetjening og informasjonsdeling, tiltar. Dette krever en løpende tilpasning av organisasjon og kostnadsbase. DNB Liv legger vekt på en proaktiv utnyttelse av de muligheter som ny teknologi gir.

Risikoappetitt sier at DNB Liv ikke skal assosieres med virksomhet som kan skade selskapets omdømme. For DNB konsernet følges nivået på omdømmerisiko gjennom flere indikatorer, og det er fastsatt grense for hva som er akseptabelt nivå på omdømmemålingen. DNB Liv inngår i denne målingen. God strategisk planlegging er det viktigste verktøyet for å redusere forretningsrisikoen. Forretningsrisiko påvirkes positivt gjennom et aktivt forhold til samfunnsansvar og gjennom det etiske regelverket for de ansatte.

Omdømmerisiko blir styrt gjennom policyer og forretningsaktiviteter, herunder compliance. Omdømmerisiko følges opp gjennom overvåkning av medieomtale, mens konkurransesituasjonen følges opp gjennom analyser av markedsutviklingen samt utviklingen i markedsandeler. Forretningsrisiko kvantifiseres i form av økonomisk kapital. Konsernets modell er basert på historiske svingninger i inntekter og kostnader. En høy inntektsvolatilitet øker risikonivået og dermed også økonomisk kapital. Motsatt vil stor grad av fleksibilitet i kostnadsstrukturen redusere økonomisk kapital.

C.6 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Finansforvaltningen er underlagt retningslinjer for ansvarlige investeringer.

D

VERDIVURDERING FOR SOLVENSFORMÅL

- 31 Eiendeler
- 31 Tekniske avsetninger

D. Verdivurdering for solvensformål

D.1 EIENDELER

I solvensberegningen benyttes verdivurderingene fra regnskapet. Det benyttes observerbare markedspriser i den utstrekning det er mulig. Observerbar markedspris foreligger blant annet ikke for eiendom, lite likvide rentepapirer og lån som føres til amortisert kost. For verdivurdering av eiendom benyttes den interne verdivurderingsmodellen opp mot to eksterne takster i et rullerende utvalg. For rentepapirer og lån som føres til amortisert kost benyttes det også samme metode som fremkommer av mer-/mindreverdi fra regnskapet. For rentepapirer uten observerbare markedspriser benyttes den eksterne leverandøren Nordic Bond Pricing for verdivurderingen. For direkte lån benyttes verdivurderingen fra DNB Bank ASA slik det også fremkommer fra regnskapet. Det vises til note 1 i årsregnskapet hvor verdsettelsesprinsippene er utdypet.

D.2 FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER (TP)

Forsikringstekniske avsetninger påvirker selskapets solvenskapital og solvenskapitalkrav. Differansen mellom selskapets eiendeler og TP utgjør selskapets solvenskapital. TP er lik summen av beste estimat (BE) og risikomargin (RM). Neste tabell viser avsetningene 1.1.2016 og ved utgangen av 2016.

Sammenlignbare regnskapsmessige avsetninger utgjør 281 milliarder kroner 1.1.2016 og 285 milliarder kroner 31.12.2016.

Livsforsikringsprodukter med overskuddsdeling omfatter fripoliser og individuelle produkter med rentegaranti solgt før 1.1.2008. Livsforsikringsprodukter uten overskuddsdeling omfatter ytelsespensjon og individuelle produkter solgt etter

1.1.2008. Fondsforsikringer uten garanti er innskuddspensjon og unit linked produkter i personmarkedssegmentet.

Forsikringstekniske avsetninger har økt med ca. 6 milliarder kroner i løpet av året. Veksten er knyttet til fondsforsikringer uten rentegaranti hvor veksten i sin helhet kan tilskrives innskuddspensjon. Vekst i innskuddspensjon er relatert både til ny premie og avkastning på kundemidler. Premieinntekter for fondsforsikringer uten rentegaranti utgjorde ca. 8 milliarder kroner i 2016. Forsikringstekniske avsetninger for produkter med rentegaranti er redusert med 4,7 milliarder kroner. En vesentlig årsak til dette er at forpliktelser er redusert som følge av noe høyere diskonteringsrente ved utløpet av 2016.

Kontantstrømmer mellom kunder og selskap kvantifiseres. Noen kontantstrømmer er kjente og sikre, slik som opptjente pensjonsytelser, mens andre er ukjente. De ukjente kontantstrømmene kvantifiseres i et simuleringsverktøy. I verktøyet er det resultatdannelsen mellom kunde og selskap som beregnes, gitt en stokastisk avkastning på eiendelene. Gjennom framtidige årlige renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat, beregnes kundens og selskapets framtidige ukjente kontantstrømmer. Verdien av rentegaranti, bruk av bufferkapital og retten til overskudd er inkludert i denne beregningen. Verdien av utbetalinger til kunden utover de opprinnelige garanterte medregnes som kundeforpliktelse. Verdien av utbetalinger til kunden er beste estimat av avsetningene. I beregningen anvendes 50 000 scenarioer for utviklingen av eiendelene over 80 år. Antall scenarioer er valgt for å sikre konvergens i beregningene. Tidshorisonten er valgt for å inkludere alle fremtidige utbetalinger i beregningen av TP. Alle kontrakter på selskapets balanse i dag er avvirket over denne tidsperioden.

FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER

Millioner kroner	Livsforsikrings produkter med årlig garanti		Fondsforsikringer uten garanti	Helseforsikringer	Total
	Med overskuddsdeling	Uten overskuddsdeling			
01.01.2016					
Beste estimat (BE)	161 649	53 980	46 208	6 050	267 886
Risikomargin (RM)	4 238	748	1 241	234	6 461
Forsikringstekniske avsetninger (TP)	165 887	54 727	47 449	6 284	274 347
31.12.2016					
Beste estimat (BE)	166 169	46 007	56 592	6 187	274 954
Risikomargin (RM)	3 155	600	1 114	224	5 093
Forsikringstekniske avsetninger (TP)	169 324	46 606	57 706	6 411	280 048

D

Verdivurdering for solvensformål

Risikomarginen er kvantifisert gjennom en egen modell for dette formålet. I modellene framskrives utviklingen av kapitalkravet tilknyttet forsikringsrisiko (SCR for liv og helse forsikringer). Risikomarginen er gitt som 6 prosent multiplisert med nåverdien av alle framtidige kapitalkrav tilknyttet forsikringsrisiko. Anvendt diskonteringsrente er gitt gjennom tilsynsmyndighetenes markedsrentekurve på beregningstidspunktet. I framskrivningen antas det for de fleste produkter at forsikringsrisikoen er proporsjonal til utviklingen i beste estimat (BE) kontantstrømmen.

Beste estimat forutsetningene utledes av første linje (foretningsområdet) og forankres i selskapets ledelse og styre. Forutsetningene revurderes minst årlig. Sentrale forutsetninger for fastsettelsen av beste estimat avsetningene er:

- Markedsrentekurve definert av tilsynsmyndighetene
- Utvikling i framtidig dødelighet
- Utvikling i framtidig uførhet
- Framtidig kundeadfærd

I grunnlaget for fastsettelse av framtidig utvikling i dødelighet og uførhet anvendes selskapets erfaringsdata på hvert enkelt produkt. Utviklingen seneste år vektlegges mer enn eldre data. Framtidig kundeadfærd knyttes til avgang og omdanning av eksisterende kontrakter. De fastsettes basert på historiske data og dialog selskapet har med kundene. For noen produkter er markedet lukket og det er ingen konkurranse om kundene, slik at avgangen her er tilnærmet fraværende.

DNB Liv har søkt Finanstilsynet og fått innvilget anvendelse av overgangsregelverket på forsikringstekniske avsetninger. Ved utgangen av 2016 hadde dette hensyntatt effekter av skatt en positiv effekt på solvenskapitalen på 8,8 milliarder kroner.

For beregning av forsikringstekniske avsetninger benyttes en volatilitetsjustering (VA) av rentekurven. Justeringen har som intensjon å hindre kunstig volatilitet i selskapets solvensposisjon som følge av bevegelser i markedsspread på selskapets obligasjonsportefølje, blant annet for å minske prosyklisk atferd. VA er beregnet med utgangspunkt i en referanseportefølje basert på norske livselskaps eiendeler, og utgjorde ved utgangen av 2016 29 bsp. påslag i rentekurven. Uten VA ville avsetningene (TP) uten overgangsregler vært om lag 4 milliarder kroner høyere og ville redusert solvensmarginen med 27 prosentpoeng.

Basert på forventet avvikling av ytelsespensjon med utstedelse av fripoliser er det foretatt en fremskrivning av forsikringsforpliktelser (TP) med rentegarantier frem til 2032, som er utløpet av overgangsperioden for verdsettelse av forsikringstekniske avsetninger. Produkter med rentegaranti er forventet redusert fra et nivå på 188 milliarder kroner i 2017 til ca. 99 milliarder kroner i 2032.

Reduksjon i forsikringstekniske avsetninger med rentegaranti og risiko for utvikling i levealder kombinert med vekst i produkter uten slike garantier vil bidra til styrket solvensposisjon de kommende årene. I fremstillingen under er det forutsatt pensjonsalder 67 år. Uttak av pensjon fra fylte 62 år vil medføre en raskere avvikling av fripoliser og ytelsespensjon.

D.3 ANDRE FORPLIKTELSER

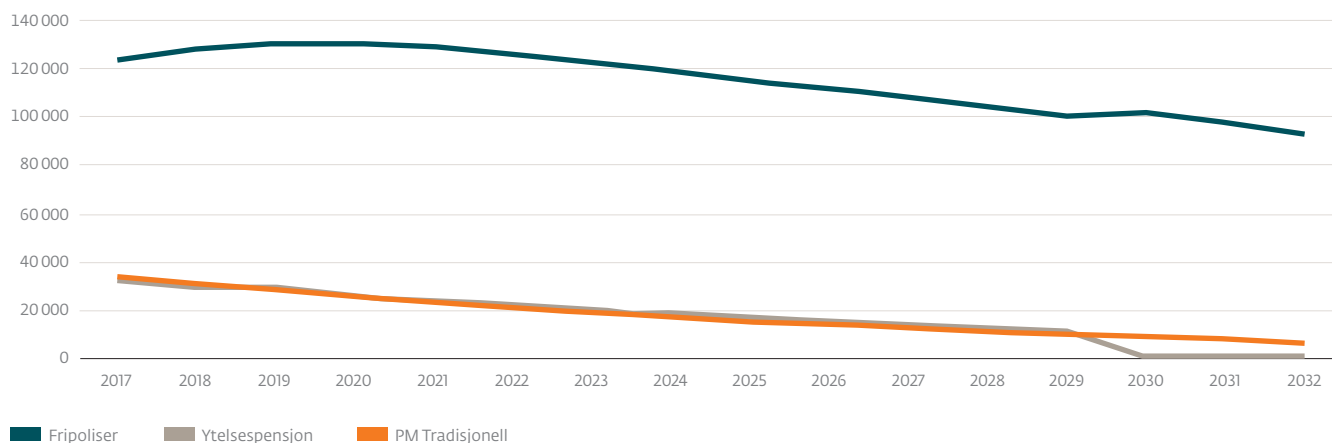
Selskapet har ikke andre vesentlige forpliktelser.

D.4 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Selskapet har ingen annen vesentlig relevant informasjon.

UTVIKLING – FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER

Millioner

E

KAPITALSTYRING

- 35 Solvenskapitalen
- 36 Solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet
- 36 Brudd på minstekapitalkravet og brudd på solvenskapitalkravet
- 36 Annen relevant informasjon

E. Kapitalstyring

DNBs langsiktige finansielle ambisjoner er at konsernet frem mot 2019 skal oppnå en egenkapitalavkastning på over 12 prosent, en langsiktig ren kjernekapitaldekning på om lag 16 prosent og en utdelingsgrad på minimum 50 prosent av konsernets overskudd gitt at kapitaldekningen er tilfredsstillende. For DNB Liv er målsettingen 6–8 prosent egenkapitalavkastning, en solvensmargin over 150 prosent inklusive overgangsregler, og at det utdeles utbytte på minimum 50 prosent. DNB Livs egenvurdering av risiko og kapital konkluderer med at selskapet er tilstrekkelig kapitalisert i perioden frem mot 2019 og at det er balanse mellom risiko og kapital. Det er da forutsatt 50 prosent utbytte. Målsatt solvensmargin, regler for nivå på kjernekapitalen og utbytte samt sammensetning av bufferkapital og ansvarlig kapital er under revurdering.

Solvensmargin betegner forholdet mellom selskapets kapital og kapitalkravet. Solvensmargin beregnes på to måter, med og uten overgangsregler. Ved innføring av Solvens II åpnet norske myndigheter for en gradvis implementering av regelverket gjennom at verdien av selskapenes forsikringsforpliktelser i en overgangsperiode kan verdsettes i samsvar med regnskapsførte forpliktelser. Dette uttrykkes gjennom solvensmargin med overgangsregler. DNB Liv har fått innvilget bruk av overgangsregelverket med en gradvis utfasing over 16 år. Med utgangspunkt i effekten av overgangsregelen 31.12.2016 vil utfasingen årlig redusere solvensmargin med ca. 3 prosent. Ved utgangen av 2016 var solvensmarginen 211 prosent. Dette innebærer at selskapets kapital er mer enn 2 ganger større enn kapitalkravet. Uten overgangsregelverket hadde DNB Liv en solvensmargin 152 prosent. Selskapets solvenskapital og solvenskapitalkrav fremkommer i tabellen nedenfor:

SOLVENSKAPITAL OG SOLVENSKAPITALKRAV

Millioner kroner	01.01.2016	31.12.2016
Med overgangsregler		
Solvenskapital	36 734	34 779
Solvenskapitalkrav	19 095	16 518
Solvensmargin	192 %	211 %
Uten overgangsregler		
Solvenskapital	22 565	25 981
Solvenskapitalkrav	19 886	17 116
Solvensmargin	113 %	152 %

For ytterligere detaljer i solvensberegningen henvises det til talloppstillinger i vedlegg.

Solvenskapitalkravet er redusert gjennom 2016 med ca. 2,5 milliarder kroner. Redusert aksjeeksponering har bidratt til redusert solvenskapitalkrav. I tillegg er selskapets forsikringsmessige avsetninger styrket gjennom 2016 noe som reduserer forsikringsrisikoen gjennom større risikoabsorberende evne. Styrket solvenskapital uten overgangsregelverket skyldes i hovedsak høyere rente, samt at selskapets egenkapital er styrket gjennom resultatdannelsen og tilbakeholdt årsresultatet. Det ble ikke utbetalt utbytte for regnskapsåret 2016.

Ved bruk av overgangsregelverket har selskapet gjennom hele 2016 hatt en solvenskapital som er høyere enn solvenskapitalkravet. Ved utløpet av 2016 har selskapet gode marginer til solvenskapitalravene og er godt kapitalisert. Dette innebærer også at selskapet vil innfri solvenskravene på et lavere rentenivå enn dagens markedsrenter. Ved en normalisert avkastning de kommende 2–3 årene vil solvensmarginen uten overgangsregler forbedres som følge av avkastning og resultatdannelse med i overkant av 10 prosentpoeng per år.

E.1 SOLVENS KAPITALEN

Ved utgangen av 2016 var selskapets sammensetning av kapital som fremstilt i tabellen under:

SOLVENS KAPITAL

Millioner kroner	1.1.2016	31.12.2016
Kapital gruppe 1		
Aksjekapital	1 750	1 750
Overkursfond	6 016	6 016
Avstemmingsreserve ¹⁾	23 251	21 106
Inkludert effekt av overgangsreglene ²⁾	18 273	8 798
Sum kapital gruppe 1 – SCR^o og MCR^o	31 017	28 872
Kapital gruppe 2		
Ansvarlige lån	5 500	5 500
Risikoutjevningfond	319	407
Sum kapital gruppe 2 – SCR	5 819	5 907
Sum kapital gruppe 2 – MCR	1 620	1 471
Kapital gruppe 3		
Utsatt skatt	(102)	(0,0)
Sum kapital gruppe 3 – SCR	(102)	(0,0)
Sum ansvarlig kapital – SCR	36 734	34 779
Sum ansvarlig kapital – MCR	32 637	30 343
Sum ansvarlig kapital uten overgangsregler – SCR	18 461	25 981

^o SCR er solvenskapitalkravet mens MCR er minstekravet til kapital som må være oppfylt for at myndighetene ikke skal gripe inn i selskapets virksomhet.

- 1) Annen opptjent egenkapital inngår i avstemmingsreserven. I tillegg vil overskudd/underskudd av kapital som følge av overgang til markedsv verdier for eiendeler og forpliktelser inngå her.
- 2) I tillegg til å anvende bokførte avsetninger ved beregning av forpliktelsene benytter DNB Liv muligheten til redusert aksjestress for aksjer som var ervervet før 1.1.2016. Sistnevnte har en overgangsperiode på 7 år hvor stresset for aksjer reduseres fra 39 prosent til 22 prosent. I tillegg er ikke statsobligasjoner gjenstand for valuta eller spreadrisiko dersom de er utstedt i hjemland. Dette gjelder også utstedelser innenfor EØS. Unntaket gjelder til og med 2018, mens det blir en opptrappingsperiode i 2019.

Samlet bokført egenkapital og ansvarlige lån utgjorde 28,5 milliarder kroner, mens solvenskapitalen beregnet etter Solvens II ved bruk av overgangsregelverket var ca. 35 milliarder. I avstemmingsreserven i tabell over inngår annen egenkapital med 13,5 og 14,8 milliarder kroner for henholdsvis 2015 og 2016. Dette er tilsvarende det som fremkommer av regnskapet. Overgangsregelverket tillater å anvende Solvens I avsetningene i stedet for Solvens II avsetningene. Dette ga en avstemmingsreserve på 9,7 og 6,3 milliarder kroner for henholdsvis 2015 og 2016 slik at avstemmingsreserve utgjør 23,2 milliarder kroner for 2015 og 21,1 milliarder kroner for 2016. Bokført egenkapital og ansvarlige lån med tillegg av avstemmingsreserven gir således sum ansvarlig kapital i solvensmarginberegningen.

Ansvarlige lån under ansvarlig kapital gruppe 2 består av et evigvarende ansvarlig lån på 3 milliarder kroner og et tidsbegrenset lån på 2,5 milliarder med forfall i 2025 og mulig fortidig innfrielse i 2020. Det evigvarende lånet kan innfris i 2025. Begge lånene er interne lån i DNB konsernet. Det er begrensning i hvor mye gruppe 2 kapital som kan dekke MCR kravet, og kapitalen i denne kategorien reduseres. Kapital som inngår i gruppe 3 kan ikke dekke MCR kravet.

Samlet er ansvarlig kapital med overgangsregler redusert med 2 milliarder kroner. I løpet av 2016 er avstemmingsreserven redusert med 1,9 milliarder kroner. Dette skyldes kombinasjon av tilbakeholdt overskudd og redusert effekt på avstemmingsreserven ved bruk av overgangsreglene. I tillegg er risikoutjevningfondet økt med i underkant av 100 millioner kroner.

Sensitiviteter

Solvensposisjonen er sensitiv i forhold til endringer i forutsetninger og rentenivå. Det er utarbeidet sensitiviteter i forhold til beregningen av solvensmargin ved utløpet av 2016. Disse fremgår av tabellen under:

SENSITIVITETER

Millioner kroner	Solvensmargin
Solvensmargin per 31.12.2016	152 %
Renteoppgang på 0,5 prosentpoeng	177 %
Rentenedgang på 0,5 prosentpoeng	126 %
Økt dødelighet med 10 prosent	160 %
Redusert dødelighet med 10 prosent	138 %
Økt uførhet med 10 prosent	149 %
Redusert uførhet med 10 prosent	154 %
Fall i aksjeverdier med 25 prosent	145 %
Økt spread med 50 bp. kombinert med økt VA + 15 bp.	150 %
Redusert ultimate forward rate (UFR) til 3,7 prosent	142 %

Sensitivitetsanalysen viser at selskapets største risiko er fall i rentene. Ved et fall på 50 bsp. reduseres solvensmarginen fra 152 prosent til 126 prosent. Også endret dødelighet gir vesentlig effekt på solvensposisjonen. I analysen er det forutsatt redusert dødelighet med 10 prosent noe som tilsvarer økt levealder med 1–2 år. Dette reduserer solvensmarginen til 138 prosent. I april 2017 vedtok EIOPA nye regler for beregning av UFR. Det er besluttet at UFR kan reduseres med inntil 15 bsp. per år første gang per 1.1.2018. Fra 1.1.2018 vil følgelig UFR settes ned fra 4,20 prosent til 4,05 prosent. Sensitivitetsanalysen viser at dersom det fremtidige rentenivået målt gjennom UFR reduseres fra 4,2 prosent til 3,7 prosent reduseres solvensmarginen til 142 prosent. Nedsettelse av UFR fra 1.1.2018 med 15 bsp. har følgelig liten effekt på solvensmarginen. De øvrige sensitivitetene gir beskjedne effekt på solvensmarginen. Effekten inklusive overgangsreglene er på samme nivå som

vist over med ett unntak. Endret rente kompenseres for gjennom overgangsregleverket og renteendringer gir liten effekt solvensposisjonen ved bruk av overgangsregelverket. Basert på beregninger foretatt per 31.12.2016 vil selskapet ha en solvensmargin over 190 prosent for alle sensitiviteter med overgangsregler.

E.2 SOLVENSKAPITALKRAVET OG MINSTEKAPITALKRAVET

Tabellen under viser en oversikt over utviklingen i solvenskapitalkravet uten overgangsregler og minstekapitalkravet i 2016 samlet og fordelt på hovedmodulene i standardmodellen.

SOLVENSKAPITALKRAVET (SCR) OG MINSTEKAPITALKRAVET (MCR)

Millioner kroner	01.01.2016	31.12.2016
Markedsrisiko	17 689	14 765
Motpartsrisiko	282	185
Livsforsikringsrisiko	5 579	4 868
Skadeforsikringsrisiko	921	984
Operasjonell risiko	1 158	1 147
Skatt	(5 743)	(4 833)
SCR	19 886	17 116
MCR	8 102	7 702

Gjennom året har bokført premiereserve styrket seg mot beste estimat premiereserve noe som medfører en høyere positiv margin i beste estimat for forpliktelsene. Denne marginen absorberer forsikringsstress og har dermed redusert livsforsikringsrisikoen i 2016. Årsaken til styrket bokført premiereserve mot forpliktelsene er oppreservering langt liv og at det antas lavere uføresannsynlighet i forutsetningene for 31.12.2016 enn 01.01.2016.

Økt skadeforsikringsrisiko gjennom året skyldes volumvekst.

Renten har økt fra utgangen av 2015 til 2016 og har redusert renterisikoen i forpliktelsene. Det er hovedårsaken til redusert markedsrisiko i perioden. Aksjerisikoen har også bidratt til å redusere markedsrisikoen, men har i stor grad blitt utlignet av økt spreadrisiko.

Sammensetning av undermoduler for markedsrisiko i standardmetoden er vist i C.2.

Beregningen av minstekapitalkravet baserer seg på rater av beste estimat avsetninger under Solvens II for livsforsikringsprodukter og skadeprodukter. I beregningen er det en nedre og øvre begrensning i kravet på minimum 25 prosent og maksimum 45 prosent av beregnet solvenskapitalkrav. Minstekravet per 31.12.2016 er dominert av krav tilknyttet livsforsikringsdelen av forretningen (95 prosent). Skadeproduktene står for de siste 5 prosent. Minstekravet er 31.12.2016 ikke utenfor begrensningene på minimum 25 prosent og maksimum 45 prosent.

Minstekapitalkravet har i løpet av 2016 redusert seg med 0,8 milliarder kroner. Hovedgrunnen til denne endringen kommer av at det 31.12.2015 ble benyttet beste estimat avsetninger uten overgangsregler. Dette har blitt korrigert til avsetninger hensyntatt overgangsregler etter tilbakemelding fra Finanstilsynet. Dersom beregningen 31.12.2015 hadde tatt utgangspunkt i beste estimat avsetninger med overgangsregler ville minstekravet vært 7,3 milliarder kroner. Det medfører at det reelt sett har vært en marginal økning i minstekravet på 22 millioner kroner i løpet av 2016.

E.3. BRUK AV DEN DURASJONSBASERTE UNDER-MODULEN FOR AKSJERISIKO VED BEREGNINGEN AV SOLVENSKAPITALKRAVET.

Selskapet benytter ikke denne undermodulen.

E.4 FORSKJELLEN MELLOM STANDARDFORMELEN OG EVENTUELLE INTERNE MODELLER

Selskapet benytter ikke interne modeller.

E.5 BRUDD PÅ MINSTEKAPITALKRAVET OG BRUDD PÅ SOLVENSKAPITALKRAVET

DNB Liv har rapportert kapitalkravet til Finanstilsynet fra 1. januar 2016 og for hvert kvartal i 2016. Selskapet har i hele perioden oppfylt solvenskapitalkravene.

E.6 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Tilstrekkelighetstest

Selskapet har i henhold til IFRS 4, vurdert om selskapets avsetninger står i forhold til forpliktelsene overfor kundene. Dersom testen viser at premiereservene er for lave til å bære de fremtidige forpliktelsene selskapet har, skal differansen regnskapsføres ved testtidspunktet.

Alle pristariffer som selskapet benytter, baserer seg på selskapets erfaringer innen produktsegment eller bransje. Produkter vil dermed kunne ha forskjellige grunnlagsrenter, dødelighets- og uførhetsantagelser, samt forskjellige omkostninger. Tilstrekkelighetstesten vurderer marginene i tariffene inkludert framtidig oppreserveringsbehov knyttet til langt liv. Realistisk verdi av forpliktelsene beregnes som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer fra forsikringskontraktene gitt en spotrentekurve og antagelse om et langsiktig rentenivå. Kurven beregnes med basis i observerbare norske swaprenter. Siste observerbare og likvide punkt er vurdert til å være 10 år i det norske rentemarkedet. Per 31.12.2016 er 10 års swaprente 1,95 prosent. Til å estimere renter etter 10 år har selskapet benyttet Smith Wilson-modellen. Tilstrekkelighetstesten er følsom for endringer i rentekurven samt forutsetninger om oppreservering til langt liv. Tilstrekkelighetstesten viste gode marginer per 31. desember 2016 og det er ikke behov for ytterligere avsetninger for forpliktelser overfor forsikringstakerne.

Vedlegg

LIST OF REPORTED TEMPLATES

- S.02.01.02: Balance sheet
- S.05.01.02: Premiums, claims and expenses by line of business
- S.12.01.02: Life and Health SLT Technical Provisions
- S.17.01.02: Non-Life Technical Provisions
- S.19.01.21: Non-Life insurance claims
- S.22.01.21: Impact of long term guarantees measures and transitionals
- S.23.01.01: Own Funds
- S.25.01.21: Solvency Capital Requirement – for undertakings on Standard Formula
- S.28.02.01: Minimum Capital Requirement – Both life and non-life insurance activity

Til stede. Hver dag.
Når det gjelder som mest.

DNB Livsforsikring AS

Postadresse:
Postboks 7500
N-5020 Bergen

Besøksadresse:
Solheimsgaten 7C
Bergen

dnb.no